

BOLLA

Butlletí Oficial del Centre d'Adults **Sant Carles**

setembre 2014
núm. **18**

SANTCARLES ONTINYENT
CENTRE PÚBLIC DE FORMACIÓ DE PERSONES ADULTES

exemplar gratuït

Reportatge gràfic: Cèsar Torró i Agustí Boix
Disseny i maquetació: Agustí Boix Moll
CPPPA Sant Carles, C/ Maïans 53, 46870-Ontinyent
Tel. 962919225

Manuel Requena Collado
Rafael J. Carril Chàfer
Salvador Boix i Miret
Mª José Martínez López
Lourdes Penadés Torró
Josep Sanchis Carbonell
Consuelo Sanfèlix Donat
Agustí Boix Moll

www.fpaontinyent.com
e-mail: 46019325@centres.cult.gva.es
Dipòsit legal: V1754-2014
ISSN: 2386-3870
Imprenta: Penadés y Ureña S.L.
info@fpaontinyent.com

facebook.com/pages/CPFPA-Sant-Carles-Ontinyent

1.- Editorial
6.- Lliçó inaugural
12.- Guerra i oblit

28-29.- Trobades
30-31.- Auca del pati i plànols
34.- Setmana 25 d'Abril

54.- Fi de curs
58.- Premi Sambori
61.- Dia de la dona treballadora

En aquest BOCA us mostrem algunes de les activitats culturals, formatives o lúdiques més destacades que hem realitzat en el curs 13-14. Pensem que han sigut molt profitoses per a l'alumnat i el professorat i que, a més de la varietat i la quantitat podem estar satisfets per la gran qualitat, ja que ens han acompanyat professores, escriptors o investigadors de la talla de Carmen Agulló, Manel Joan i Arinyó o Vicent Terol Reig.

Destaquem molt particularment el treball de Guillem Llin sobre el camp d'extermini nazi de Mauthausen i la col·laboració especial dels membres del Consell de redacció Manolo Requena, Rafel Carril i Josep Sanchis, pels textos proporcionats i per les tasques de correcció; així com l'aportació gràfica de Cèsar Torró i la tasca de disseny i maquetació d'Agustí Boix, sense el qual aquesta revista no seria el que és.

Només podem ensenyar-vos però, una petita mostra de les imatges per al record. Imatges que donen fe de la implicació del Claustre del professorat, de les monitores de tallers, del PAS i de l'alumnat (enguany hem passat de les 1.600 matrícules). També hem hagut de seleccionar i sintetitzar els textos de les conferències o de les diverses activitats realitzades. Aquests textos, estem segurs que podrem seguir aprofitant-los i que seran d'utilitat per als usuaris del centre o la ciutadania en general ara i en un futur. Us animem doncs, a llegir-los i a guardar aquest número del BOCA en la vostra particular biblioteca, perquè segur que també li traieu profit amb el pas dels anys. No obstant això, a la pàgina web del CPFPA trobareu l'àudio complet de l'acte inaugural amb tots els discursos i l'actuació d'Andreu Valor. A més, des d'aquest curs ens podeu seguir també pel facebook de l'escola. Com podeu comprovar, el BOCA ha ampliat el Consell de Redacció i això ha fet possible un salt qualitatiu en la revista.

Aquesta tardor l'Ajuntament d'Ontinyent clourà les obres de remodelació del pati de l'escola que van començar amb el restabliment del talús posterior. Una obra gens vistosa però de gran envergadura pel que suposa de seguretat d'un edifici històric i que finalment servirà també perquè puguem recuperar el pati i donar-li l'ús que reclamen determinades activitats del nostre centre. Ho expliquem a les pàgines centrals, juntament amb la campanya que vam fer perquè entrara en els pressupostos participatius que, per primera vegada, posa en marxa la ciutat d'Ontinyent.

Per al curs 14-15 comptarem amb una novetat important. Si el 2006 vam signar un conveni de col·laboració amb la Universitat Politècnica de València, de la mà de José María Meseguer, Director de l'Àrea de Promoció i Normalització Lingüística de la UPV, que va fer possible la creació del CAL, aquest estiu hem tancat amb la Universitat de València un nou conveni de col·laboració de la mà de Jorge Hermosilla Pla, Vicerector de Participació i Projecte Territorial de la UV- Campus d'Ontinyent, que farà possible un creixement qualitatiu de l'Escola d'Adults. Confiem doncs estar a l'alçada dels temps i de les vostres demandes culturals i formatives, i confiem que us sentiu ben orgullosos de la vostra escola.

Vicent Terol i Calabuig
Director del CPFPA Sant Carles

Obertura a càrrec de Manolo Requena, professor del CPFPA

Magnífic Jurat en Cap d'Ontinyent, Jorge Rodríguez.
Regidores i regidors del nostre Ajuntament.
Sr. Director del Centre, Vicent Terol.
Sra. Conferenciant, benvolguda Carmen Agulló.
Claustre de Professores i professors del centre.
Representants dels diversos centres educatius.
Representants dels mitjans de comunicació.
Alumnat
Senyores i senyors,

Siguen benvingudes i benvinguts a aquest Acte Inaugural del curs 2013-14 del Centre Públic de Formació de Persones Adultes Sant Carles que enguany tornem a celebrar en aquesta magnífica Sala d'Actes del Centre Cultural de Caixa Ontinyent, raó per la qual el primer que volem és agrair a Caixa Ontinyent haver-nos obert les portes de sa casa una vegada més.

Han passat 34 anys des del moment en què a la ciutat d'Ontinyent es posava en marxa un dels projectes educatius més importants de la comarca de la Vall d'Albaida, l'Escola d'Adults Sant Carles, que amb renovada il·lusió i dedicació cada nou curs reprén una tasca tan important com és la d'educar els adults.

Sobretot en moments tan difícils com els que estem vivint i que fan que moltes persones troben en el nostre centre el lloc on poder continuar amb una educació que havien abandonat fa temps. I és això el que ens encoratja, principalment a la direcció del centre, al professorat, al personal no docent i a l'Associació d'alumnes per tal de seguir la nostra tasca i ajudar a cadascuna de les persones que conformen la nostra comunitat educativa.

Però en l'obertura d'enguany i com un acte més del programa *Guerra i Oblit* que està duent-se endavant des del passat dia 1, aquesta vesprada volem parlar de memòria històrica, tan necessària per conèixer la veritat de la nostra història. I com que ens trobem en *l'Any Estellés*, quina millor manera de parlar de memòria històrica que amb un versos tristos i esgarrats que parlen de la guerra i de la postguerra de Vicent Andrés Estellés.

*Els anys de la postguerra foren uns anys amargs,
com no ho foren abans els tres anys de la guerra,
per a tu, per a mi, per a tants com nosaltres,
per als mateixos hòmens que varen fer la guerra.
La postguerra era sorda, era amarga i feroç.
No demanava còleres, demanava cauteles,
i demanava pa, medicines, amor.*

*Anys de cauteles, de preocupacions i tantes,
de pactes clandestins, conformitats cruels.
Ens digueren, un dia: la guerra s'ha acabat.
I botàrem els marges i arrencàrem les canyes
i ballàrem els marges i arrencàrem les canyes
i ballàrem alegres damunt tota la vida.
Acabada la guerra, fou allò la postguerra.
S'apagaren els riures estellats en els llavis.
I sobre els ulls caigueren teranyines de dol.
S'anunciaven els pits, punyents, sota les teles.
Un bult d'amor creixia, tenaç, a l'entrecreix.
Eren temps de postguerra. S'imposava l'amor;
brutalment s'imposava sobre fam i cauteles.
I fou un amor trist, l'amor brut, esgarrat.
Un sentiment, no obstant, redimí la vilesa
que vàrem perpetrar, innocents i cruels,
plens ja de cap a peus d'obsenitat i fang.
Res ja tenia objecte. La guerra, la postguerra...
¿I qui sap, al remat? Sols ens calia viure.
I després de palpar-nos feroçment, brutalment,
arribàvem a casa i dúiem les mans buides,
i encara ens mirem ara les mans buides a voltes,
i ara sentim l'espant que llavors no sentíem
i plorem per aquella puresa que no fou,
per aquella puresa que mai no hem pogut viure,
que no hem pogut tastar en cap de banda, mai.*

Moltes gràcies

INAUGURACIÓ CURS ACADÈMIC 20132014

**22 d'octubre Centre Cultural
19:00 h CAIXA ONTINYENT**

Introducció:

Manolo Requena, professor del CPFPA

Parlaments:

Vicent Terol, Director del CPFPA

Jorge Rodríguez, Alcalde d'Ontinyent

LLIÇÓ INAUGURAL

a càrrec de:

Carme Agulló

*doctora en Ciències de l'Educació
per la Universitat de València*

CLOENDA

Vi d'honor

La formació de les mestres

- Unificació de les Normals.
- Pla Professional:
 - prova d'accés
 - tres cursos de didàctiques
 - un de pràctiques remunerades
 - prova de conjunt i accés directe.
- Coeducació alumnat i professorat mixte.

Plan Profesional, València

Més escoles i millors mestres

- Més escoles:
 - Déficit de 27.000 escoles.
 - Pla Nacional de Cultura: creació de 27.000 escoles en 5 anys.
 - Construccions escolars:
 - 30.000 edificis.
- Millors mestres:
 - Reforma de la formació inicial, de la selecció i de la continuada.

MESTRES REPUBLICANES VALENCIANES

“Con las primeras hojas de los chopos y las últimas flores de los almendros, la primavera traía a nuestra República de la mano”. Les paraules d'Antonio Machado reflecteixen, de manera inigualable, el clima en el qual la II República es va proclamar a Espanya: un temps ple d'esperança, precedit i fruit d'un llarg hivern encarnat en la monarquia i, en especial, en la recent dictadura primorriverista. Aquest nou període és un punt d'inflexió en el llarg camí de construcció d'un país modern. Autors com el pedagog Lorenzo Luzuriaga, ho reconeix així quan, parlant de les propostes innovadores de la política educativa republicana, les fa extensives al conjunt de la societat i afirma: “no hay que olvidarlo. El 14 de abril no es sólo una reacción contra la dictadura y la monarquía, una actitud negativa, oposicionista, sino que es, sobre todo, una fase del proceso de mejora y de perfeccionamiento que se inicia en 1869, se acentúa desde 1898 y culmina en 1931, en esa corriente de superación.” (LUZURIAGA, Lorenzo, 1932, 22).

Configurar el corrent de modernitat, que empentava cap a la renovació social, fou una tasca compartida per homes i dones. Foren moltes les que havien contribuït en un lloc destacat i amb nombroses forces a dur una República que representava la culminació d'anys de lluita per una nova societat. Agrupades des de finals del XIX en associacions femenines que reivindicaven, entre altres drets, el del sufragi, la seua conquesta suposà el pas definitiu cap a una ciutadania visible. De manera lenta però sense pausa, conquistaven la polis, fent realitat les paraules de Clara Campoamor, la gran defensora davant el Congrés del vot femení, quan parlava de *“la esperanza de la mujer como ayuda de la República, como su más firme sostén”* (CAMPOAMOR, Clara, 1981, 99). L'ingrés en l'espai públic es va vore facilitat per successives lleis que permeteren el divorci, la igualtat legal i econòmica dels fills naturals i dels legítims, el dret a la nacionalitat, el d'accedir a l'educació, i la seguretat de tindre un mitjà digne i decorós d'existència. Una legalitat que iniciava un horitzó ple de reptes i esperances.

Dins d'aquest conjunt de mesures modernitzadores dels primers governs republicans, una de las prioritats seria la de garantir l'educació. Es tractava de configurar l'Estat educador, defensa de la república, capaç d'educar ciutadans i ciutadanes que la pogueren sostenir contra els embats del tradicionalisme i la reacció. L'aposta per una educació pública, obligatòria, gratuïta, activa, laica, bilingüe i solidària, dins del paradigma de l'escola unificada⁽¹⁾ intentaria acabar amb segles de discriminació per raó de sexe i classe social, i, de manera simultània, eliminar de manera dràstica els privilegis històrics de l'Església Catòlica en el món de l'ensenyança. La nova Constitució del 9 de desembre de 1931 legitimava aquest paradigma educatiu, que, si bé no pot qualificar-se d'original perquè no aporta novetats en el camp de la pedagogia, sí que representa la síntesi dels moviments més avantguardistes. La *Institución Libre de Enseñanza*, la *Escuela Moderna* y la *Escuela Nueva*, junt amb les propostes socialistes i nacionalistes, assajades, en centres de caràcter privat, des de finals del XIX, es veien, ara, potenciades des dels poders públics.

Ara bé, per a dur a terme aquesta política educativa, calia comptar amb uns docents compromesos. El professorat de tots els nivells, des de les escoles de pàrvuls fins a la Universitat, havia de canviar les seues tradicionals metodologies per a estar acord amb els ideals de ciutadania activa que calien.

Per això, Marcelino Domingo i Rodolfo Llopis des de les seues responsabilitats de Ministre d'Educació Pública i Director General d'Ensenyament, escometeren, en 1931, una triple reforma -o tal vegada revolució- de la formació del professorat, amb un plantejament global que comprenia modificar la inicial -implantant el Pla Professional-, organitzar la contínua -mitjançant Centres de Col·laboració i Setmanes Pedagògiques- i suprimir l'obsolet i criticat sistema de les oposicions per accedir al funcionari. Es tractava de modelar un nou magisteri, que, equiparat en la seua formació als universitaris, estiguera capacitat per a dur a tots els racons del país la bona nova de la ciutadania, convertint-se en les autèntiques "*almas de la escuela*." (DOMINGO, Marcelino 1932, 67-68 y LLOPIS, Rodolfo 1933, 86). Dins d'aquest projecte d'educació de la ciutadania ocupaven un lloc privilegiat les mestres republicanes, que encarnaven el model de dones modernes i independents. Elles serien responsables, en bona mida, de la construcció i difusió de la nova identitat de ciutadana, en educar les deixebles en els valors d'igualtat, llibertat i solidaritat, tant a través de la transmissió de continguts en les aules com, sobre tot, amb les seues vivències personals.

Ens centrarem concretament en unes mestres republicanes, les valencianes, la qual cosa ens permetrà descobrir matisos i aportacions properes a nosaltres i la història del nostre País Valencià. Cal recordar que el 14 d'abril de 1931 tingué un especial relleu a València en tractar-se d'un territori en què els republicans comptaven amb un important arrelament. La tasca de Blasco Ibáñez havia quallat en un ample moviment polític i social, el blasquisme, de tall populista i anticlerical, amb forts vincles en diferents sectors socials, que havia aconseguit que el republicanisme fóra el senyal d'identitat de bona part de la societat valenciana, que es definia com a progressista i lliurepensadora.

Republicanisme era sinònim dels valors de la revolució francesa de llibertat, igualtat i fraternitat, de racionalisme i laïcisme. És per això que hem delimitat el concepte de *mestres republicanes* a les que hi manifestaren un compromís, des de les moderades del centre (radicals, blasquistes, radicals-socialistes) a les més extremes (socialistes, comunistes, anarquistes...). Per la seua part, les mestres de dretes, fins i tot republicanes en tant i en quant defensores d'aquesta organització d'estat, no assumiren com a propis bona part dels principis educatius constitucionals, en especial els del laïcisme i escola unificada. És més, gran part de la seua acció política va tindre com a objectiu impedir que aquests principis educatius s'aplicaren en els centres docents. per aconseguir aquest objectiu organitzaren fortes protestes que arribaren, en ocasions, a convertir-se en un boicot actiu dins i fora de les aules(2). No serien, doncs, segons el nostre criteri, les més indicades per a difondre el model de ciutadana, dona independent i lliure.

Quines eren, doncs, en l'àmbit territorial valencià, les mestres republicanes? podem afirmar, que les que formen part d'un col·lectiu caracteritzat per un triple compromís de renovació pedagògica, participació política i independència personal. Del col·lectiu formarien part las nascudes entre la darrera dècada del XIX i els inicis del XX, que arriben a la maduresa en els anys trenta, amb una vida personal i professional consolidada, i les que veieren la llum els primers anys deu, joves que intenten afirmar el seu projecte vital en aquests anys. Malgrat les diferències d'edat, participen de la comuna condició de lliurepensadores, racionalistes i renovadores pedagògiques; gaudeixen d'una excel·lent preparació professional i mantenen un compromís de participació cívica, a través de distintes associacions de caràcter feminista, polític i/o sindical... I mentre algunes tenen ja l'experiència de la lluita - i, en ocasions, de la repressió- per la igualtat de drets, les de menor edat s'hi incorporaran en el període republicà(3).

En la circumscripció de València, les urnes de las decisives eleccions municipals del 12 d'abril de 1931 no aportaren regidores. Però algunes mestres ocuparen càrrecs en les comissions gestores que existiren en el breu període comprés entre gener i abril de 1933, és a dir entre la dissolució de les corporacions municipals que havien estat conformades sense eleccions en abril de 1931, en haver-se aplicat l'article 29 de la Llei electoral i la celebració de les del 23 d'abril de 1933, limitades a aquestes entitats locals. L'accés vingué donat per la qualitat de ser les funcionàries més joves, ja que les Gestores estaven formades per un representant dels contribuents, un altre dels treballadors i un tercer dels funcionaris. Entre ells, elegien l'alcalde o alcaldessa.

Recordem, a tall d'exemple, i cenyint-nos a la comarca de la Vall d'Albaida, la presència en aquestes Comissions de les mestres de Llutxent, Concepción Salvador Cervera; d'Aielo de Rugat, Concepción Muñoz Lozano; de Bocairent, M^{ra} de los Dolores Marín Abella; de Quatretonda, Josefa Luna, i, en qualitat d'alcaldesa, Maria Crespo Font en la localitat de Fontanars dels Alforins. Fins juny de 1936 no tornarem a trobar mestres regidores, és aleshores quan Guillermina Medrano ocupa aquest lloc en representació de *Izquierda Republicana* en la Comissió Gestora de l'Ajuntament de València(4). Immerses en el conflicte bèl·lic, una alcaldia, la de Novetlè, tindrà al seu front la mestra d'aquesta població, Adelaida de la Cruz Ramon Tormo. Però a València no resultarà elegida cap diputada en les successives eleccions a Corts, ni ocuparan càrrecs polítics en graus superiors (governadores civils...).

El balanç de participació activa, se'ns presenta escàs, si el reduïm a les dades exposades(5). Si s'amplia la mirada cap a altres àmbits, igualment significatius, sorgeixen indicadors positius que ens alerten d'una progressiva incorporació. Un d'ells seria la seua afiliació a partits polítics, on desenvoluparien una intensa i entusiasta activitat pública, tant dins de les seues estructures organitzatives com, de manera especial, en l'àmbit de la propaganda. És difícil precisar en quins partits polítics valencians militaren les mestres i, encara més la seua quantitat, ja que la desaparició dels llistats de militants complica aquesta tasca. Per la nostra banda la consulta dels seus expedients de depuració ens proporciona algunes dades, tot i que hem de reconèixer que són una mostra esbiaixada en procedir d'imputacions interessades de persones que desitgen que les expedientades siguen sancionades per desafectes.

De manera indicativa podem avançar que serien, en un primer moment el PRRS i el PURA els que condensarien algunes -molt escasses- afiliacions. *Izquierda Republicana* i el *PSOE*, en la república en pau, comptarien amb una major militància, que seria superada, de manera aclaparadora, per la del PCE en temps de guerra. Destacades militants foren Amparo Navarro en el *Partit Valencianista d'Esquerra*, on ocupà càrrecs directius; Angeles Soriano, Juana Oñate i Carmen Maestre en el *PSOE*; Consuelo Nicolau, Milagros Escalas, Magdalena Marzal i Enriqueta Agut en el PCE; Guillermina Medrano, Josefina Castelló i Amelia Alonso Giner en *Izquierda Republicana*; Vicenta Morales Lozano i Desamparados Latorre en el *Partido Republicano Radical Socialista*; Elvira Veres i Micaela Minguillón en el PURA...

Seran precisament les mestres més joves les que s'adreçaran a milers de persones en manifestacions, mitings, actes públics, programes radiofònics... Destaca la seua participació en la campanya a favor del *Front Popular*, en febrer de 1936, quan copen els cartells dels mitings electorals, en què normalment s'inclou una dona. Angeles Soriano, Enriqueta Agut, Amparo Navarro, Guillermina Medrano, Magdalena Marzal... demostraren ser excel·lents oradores i, després del triomf del *Front Popular* les trobem omnipresents en actes commemoratius de dates assenyalades en el calendari cívic.

El 8 de març, el 14 d'abril, l'1 de maig... faran visible les oradores, ciutadanes compromeses amb la República. Destaquem, pel seu simbolisme, el 8 de març de 1936 a València, quan el *Frente Popular femenino* convocà una manifestació a què assistiren 30.000 dones i un míting al teatre Serrano en què participaren, "Enriqueta Agut i Amparo Navarro pertanyents als partits que integren el Front Popular."(6)

Les mestres joves suposaran una baula més en la línia de continuïtat en les reivindicacions feministes i en l'accés a l'espai públic que havien iniciat les seues majors, les mestres republicanes lliurepensadores. Un recorregut que serà bruscament truncat pel franquisme però que elles mateixes continuaran. Mestres i professores de Normal que es comprometran en la defensa d'una escola laica, pacifista, democràtica, solidària, i amb funció social(7), principis teòrics que es treballaran en l'aula mitjançant una pedagogia activa, acompanyant els nous continguts de metodologies que implicaven la participació de les alumnes en la construcció del seu propi coneixement. Coneixedores i difusores dels corrents pedagògics més innovadors, es formaren i utilitzaren en les seues aules el material Montessori (Carmen Maestre a Alzira..), les tècniques Freinet (recordem Josefina Castelló a Paterna; Marianne Durà a Sueca; Marina Fiol a Barxeta; Carmen Valero a Oliva; Encarnación Balaguer Pérez a Alberic...), els centres d'interès decrolyniens; treballaren a l'aire lliure, feren excursions i fomentaren entre les alumnes la vida saludable, la higiene i l'educació física.

Elles foren les que defensaren i practicaren la coeducació, -encara que fóra en dates tan tardanes com 1937-; les que iniciaren l'ensenyament de temes d'educació sexual, acompanyada, en ocasions, de l'explicació de mètodes anticonceptius, en un intent de formar les alumnes en la llibertat i la responsabilitat; i les que introduïren el laïcisme en el vessant de tolerància i respecte a totes les creences. Coeducació i laïcisme serien motiu de sanció i de condemna a partir del triomf del nacional-catolicisme, igual que els estils de vida moderns que adoptaren. Perquè la independència personal, aconseguida mitjançant l'autonomia econòmica, fou una de les seues metes. Conscients de la necessitat de trencar amb el "*ángel del hogar*", intentaran compaginar un model de dona independent, econòmicament, professional i afectiva, amb el possible paper de mare.

Aquest intent d'imprimir el segell de la modernitat a la vida quotidiana, les conduirà a un important conflicte d'identitat, perquè, a l'hora que anaven conquerint espais masculins, es feia present el fantasma de la masculinització. És per això que intenten, de manera més o menys intuïtiva, crear una identitat femenina que representara la síntesi entre l'aconseguida igualtat civil i laboral (l'entrada en l'espai masculí), i la conservació de les característiques femenines. Es tracta de ser iguals en drets, com reconeix de manera explícita la Constitució en l'article 25, però sense perdre ni un gram d'una feminitat que identifiquen amb els valors positius atribuïts culturalment a les dones, (sensibilitat, pacifisme, tendresa) i als quals consideraven que no volien ni tenien per què renunciar-hi. Per això la moda es convertirà en un camp de batalla simbòlic. El fet de qüestionar unes regles tan rígides que, en limitar els seus moviments les convertien en autèntiques esclaves, evoca la transgressió en l'àmbit dels costums.

Les mestres modernes avançaran un pas més en aquest camí, en convertir l'aspecte acurat i atractiu en la manera de demostrar que havien trencat tant amb les convencions socials com amb les rutines pedagògiques, ja que, en contraposició a les docents tradicionals, presentaven una imatge alegre, símbol de l'escola nova que intentaven practicar, tal i com Genoveva Pons recordava a Guillermina Medrano: *En diciembre de 1930... tú y yo cumplimos dieciocho años. ¡Dieciocho bellos años!, (...) Nuestros paseítos por la calle Ruzafa, luciendo unas preciosas pieles de zorro que estaban de moda*

imagen de algunas anticuadas maestras clásicas (PONS ROTGER, Genoveva. 1993, 344).

Aquesta imatge transgressora, considerada provocadora pels elements reaccionaris, representava també un ideal de llibertat que s'estenia a la vida quotidiana mitjançant la pràctica de relacions personals lliures. Laiques i lliurepensadores, algunes mestres ja s'havien plantejat a començaments de segle el matrimoni civil, les unions lliures o la maternitat en solitari, malgrat les dificultats legals que suposaven. Durant la República, el divorci facilitava la ruptura d'aquelles situacions que significaven una perpètua condemna per a ambdós cònjuges, i les relacions entre iguals passaren a ser de possibles a reals. De manera simultània, la revalorització de la individualitat permetia que concentraren els seus esforços en una trajectòria vital que no passava, forçosament, pel matrimoni i la dependència econòmica dels homes, una aposta per la llibertat que les conduí a rebre el qualificatiu d'immorals, per la seua connotació de dones independents, amb vida pròpia i capaces de decidir sobre el seu propi destí.

Però el triomf del franquisme significà el final del sistema democràtic i el retrocés de la condició de ciutadans a la de súbdits. En el cas de les dones, es tractà d'una regressió de segles. La *"Perfecta casada"* tornà a ocupar el lloc privilegiat del que havia estat desplaçada per les dones independents, i aquelles que havien gosat desafiar teòricament i/o pràctica el model tradicional, foren jutjades i condemnades de manera pública i notòria. En aquesta repressió de conductes, alhora punitiva i preventiva, les mestres, sotmeses al procés de depuració que el franquisme imposà a tots els funcionaris foren objecte d'un sever correctiu. Es tractava tant de castigar com de prevenir possibles conductes dissolvents i les mestres republicanes havien donat suficient prova de la seua adhesió al règim que els havia concedit la ciutadania com perquè el Nou Règim no s'aturara a examinar-les amb especial cura.

Al voltant del 20% del total de les mestres funcionaries valencianes foren depurades amb algun tipus de sanció. Destaquen les condemnades a la separació del Magisteri i la consegüent baixa en l'escalafó. Si afegim les quatre professores normalistes sancionades⁽⁸⁾, tres d'elles amb l'expulsió, i la separació del Cos d'Inspectores de qui va ser inspectora en cap durant la guerra, Àngela Sempere, podem aproximar-nos a la realitat de la repressió franquista. A elles se'ls imputaren càrrecs específicament femenins: vore una mestra *"libre y atrevida"* era, sense cap dubte, causa de sanció. Foren castigades per la seua militància política, sindical o cultural, per les seues atrevides conductes personals, per la seua escassa o nul·la religiositat, per haver introduït el laïcisme i la coeducació en les aules... Patiren un escapçament que feu que l'avantguarda pedagògica i, sobre tot, feminista, quedara, durant molts anys suprimida, perquè a elles *no sólo se las sancionó duramente por las mismas causas que sus compañeros sino que se puso especial énfasis tanto en castigar la progresiva incorporación de la mujer-maestra al ámbito público (...) cuanto también en sancionar las conductas progresivas en la vida cotidiana; es decir, se consideró punible -y se castigó- la transgresión del modelo femenino tradicional en cualquiera de sus manifestaciones* (FERNÁNDEZ SORIA, Juan Manuel, AGULLÓ DÍAZ, M^a del Carmen, (1999, 249-270).

La conseqüència fou l'inici d'un llarg camí, bé a l'exili exterior, o al cruel exili interior. Les exiliades a altres països pogueren refer les seues vides i fins i tot les seues trajectòries professionals, on impartiren els sabers que ací els havien prohibit (recordem Guillermina Medrano o la professora de la Normal, Concepción Tarazaga). Les que es quedaren, compartiren amb la resta de dones antifeixistes condemnes, períodes de presó (Paquita Sanchis, Empar Navarro, Genoveva Pons...), soledats, tristeses i el dur dia a dia de la postguerra, agreujat per la seua separació del Magisteri.

Derrotades col·lectivament i individual, algunes no s'aturaren mai en la seua rebel·lia, encara que fóra en detalls nimis i anaren teixint invisibles i duradores xarxes de solidaritat en una societat dibuixada en *"azul y negro"*. Reunions setmanals en casa d'alguna mestra represaliada, solidaritat econòmica amb les que no podien sobreviure (la directora de la Normal, María Villén, que va sobreviure gràcies a les aportacions de les seues ex-alumnes), compres en els establiments que s'havien atrevit a contractar-les com a dependentes, contables, administratives; enviament còmplice de les filles i fills a les seues acadèmies privades semiclandestines (recordem a Angelita Sempere i la seua neboda Consuelo; Rafaela Martínez Aguilar...) un conjunt de xicotetes resistències que feien possible mantenir, malgrat tot, l'esperança.

En definitiva, podem concloure que el col·lectiu de mestres republicanes valencianes, conscients de la necessitat d'implicar-se en la defensa de la recent conquistada ciutadania, i de ser models de modernitat per a les seues alumnes i el conjunt de dones, realitzà una important aportació a la configuració, teòrica i pràctica, del nou paradigma de dona, la ciutadana republicana. El desafiament als arquetips tradicionals, mitjançant una intensa activitat política, unes pràctiques innovadores en las aules, i la transgressió estètica i ètica, les dugué a que en aquella Espanya en què *"empezaba a amanecer"*, foren durament reprimides i castigades, i van ser condemnades al silenci i a l'oblit en els llargs i obscurs quaranta anys de carència de ciutadania, després d'una època en què, com elles mateixes deien: *"llegaron a tocar el cielo"*.

Carme Agulló Díaz
Universitat de València

(1) El concepte d'escola unificada o única pot entendre's com la proposta organitzativa que intenta no posar obstacles entre cicles educatius, possibilitant l'adquisició dels coneixements bàsics a tota la població; i/o una escola basada en els principis de nacionalització, socialització i individualització, que es tradueixen en una escola pública, gratuïta, obligatòria, sostinguda per l'Estat, que facilita l'accés de les classes populars no sols a la primària sinó també a la secundària i a la Universitat, respectant al màxim les característiques peculiars i individuals de cada persona.

(2) És el cas, a València, de les dones que militaven en la Derecha Regional Valenciana i en la seua agrupació femenina Acción Cívica de la Mujer, de caràcter republicà, que s'incorporaren de manera activa a l'àmbit públic mitjançant mesures de protesta i boicot a les propostes educatives republicanes. A Ontinyent i Bocairent tingueren una gran presència.

(3) El tema de les generacions de mestres republicanes ha estat tractat per M^a del Mar del Pozo en el capítol "La construcción de la categoría maestra republicana. La tipología generacional como propuesta" inclòs en el llibre de VV.AA (2012): Las maestras de la República, La Catarata, Madrid

(4) Després del triomf del Front Popular, es dissolgueren les Corporacions Locals que van ser substituïdes per Comissions Gestores formades per representants dels partits d'esquerra i dels sindicats, i a proposta d'ells. Tampoc pot parlar-se d'un accés democràtic a les regidories si ho entenem únicament com el que es du a terme mitjançant les urnes.

(5) Els estudis sobre la participació no sols de les mestres sinó del conjunt de dones valencianes en els organismes locals durant el període republicà es troba, com hem indicat, en fase d'estudi pel que els resultats poden variar a la seua finalització.

(6) El Mercantil Valenciano, 10 de març de 1936.

(7) La intensa participació de les mestres en escoles d'adults, Misiones Pedagógicas, biblioteques, colònies i cantines escolars, és una bona mostra de la plasmació en la pràctica del principi de funció social de l'escola, en especial en zones rurals.

(8) Foren expulsades María Villén del Rey, directora de la Normal, Concepción Tarazaga, secretària i Carmen García de Castro; Angelina Carnicer fou sancionada amb trasllat fora de la província.

GUERRA i OBLIT

combatents valencians als camps d'extermini nazis

Presentacions de llibres

- Presentació del llibre *Valldalbaidins a Mauthausen*, de Guillem Llin. Hi intervindran Vicent Terol, Josep Sanchis i Guillem Llin.

Dimarts 1 d'octubre, CPFFA Sant Carles, 19:30 h.

- Presentació del llibre *República i guerra. Els papers inèdits de la revolució* de Josep Gandia. Hi intervindran Guillem Llin i l'autor.

Dissabte 2 de novembre, local de l'Associació de Veïns del Llombo, 18:00 h.

Visites guiades

- Recorregut pels espais dels refugis antiaeris d'Ontinyent: dissabte 26 d'octubre, plaça de Sant Domingo, 11:00 h. Acompanyats per Agustí Ribera, Antonio Calzado i Vicent Xavier Vila.

- Recorregut pels espais dels refugis antiaeris de la Pobla del Duc: diumenge 27 d'octubre, eixida des de la gasolinera de la Pobla, 11:00 h. Acompanyats per Antoni Calzado.

Homenatge

- Inauguració de la placa commemorativa, obra de Rosario Palma, en memòria dels valldalbaidins morts al camp d'extermini de Mauthausen: divendres 1 de novembre, 12:00 hores, cementiri municipal d'Ontinyent.

Conferències

- Antoni Calzado Aldaria, «L'exili republicà de 1939. Una panoràmica general», divendres 25 d'octubre, Teatre Echegaray, 19:30 h.

- Manel Joan i Arinyó, «El procés de creació de 10.193. *Escuma de mar*», dijous 7 de novembre, CPFFA Sant Carles, 19:00 h.

Exposicions (fins al 16 de novembre)

- «Imatges i memòria de Mauthausen», de l'Amical Mauthausen. Palau dels Barons de Santa Bàrbara. A càrrec de Rosa Toran Bover, presidenta de l'Amical. Inauguració: dijous 3 d'octubre, 19:30 hores. [Visites concertades per a col·legis i instituts en horari lectiu: 96 291 82 30].

- «Cartells de guerra». Col·lecció de cartells de la Guerra Civil de la Universitat de València. Local de l'Associació de Veïns del Llombo. Inauguració: dimarts 8 d'octubre, 19:30 hores.

- «Les fosses de l'oblit». Fotografies d'Eloy Alonso sobre els represaliats i desapareguts pel franquisme. MAOVA. Inauguració: dimecres 23 d'octubre, 19:30 hores.

Instal·lació al Palau dels Barons de Santa Bàrbara

- «Una xarrada amb Paco Aura, supervivent alcoià dels camps d'extermini nazis» (2007, 10'). Muntatge audiovisual de Rafel Carril, del 4 al 16 de novembre, de 18:00 a 21:00 h.

Documentals al Palau dels Barons de Santa Bàrbara

- ***Camp d'Argelers***, de Felip Solé (2009, 90'). Les condicions a què es van enfrontar els exiliats en el camp de la Catalunya Nord. Dijous 3, dimarts 15 i dijous 24 d'octubre, de 18:00 a 21:00 h.

- ***El comboi dels 927***, de Montse Armengou i Ricard Belis (2004, 54'). El llarg viatge del que s'havia considerat fins ara el primer dels eruiaments de republicans a Mauthausen. Divendres 4, dimecres 16 i divendres 25 d'octubre, de 18:00 a 21:00 h.

- ***Francisco Boix, un fotógrafo en el infierno***, de Llorenç Soler (2000, 56'). Boix, fotògraf professional, presoner a Mauthausen, va traure del camp les fotografies que demostraven els crims dels nazis i que es feren servir com a testimoni de primer ordre en el famós judici de Nuremberg. Dissabte 5, dijous 17 i dissabte 26 d'octubre, de 18:00 a 21:00 h.

- ***Holocausto, los campos de concentración al descubierto***, de Xavi Tello (2006, 57'). Repàs dels camps més importants del nazisme. Divendres 18 d'octubre, de 18:00 a 21:00 h.

- ***Mauthausen: una visió del 2011***, CPFFA Sant Carles, Ontinyent (2011, 31'). Explicació de Mauthausen a partir dels actes commemoratius de l'alliberament del camp de l'any 2011, amb la participació de l'Escola d'Adults d'Ontinyent. Dimarts 8, dissabte 19 i dimarts 29 d'octubre, de 18:00 a 21:00 h.

- ***Mauthausen, el deber de recordar***, de Joan Sella i Cesc Tomàs (2002, 80'). Deu exdeportats contenen què va significar per a ells Mauthausen. Dijous 10 i dimecres 30 d'octubre, de 18:00 a 21:00 h.

- ***Mauthausen, una mirada española***, d'Aitor Fernández-Pacheco (2008, 80'). Recorregut per tots els indrets del que va ser Mauthausen per als republicans. Divendres 11, dimarts 22 i dijous 31 d'octubre, de 18:00 a 21:00 h.

- ***Mauthausen-Gusen: la memòria***, de Rosa Brines. (2010, 33'). Aproximació al camp de Mauthausen a partir dels actes commemoratius del 2010. Dimecres 23, de 18:00 a 21:00 h.

Cinema al Cine-Club Utiye

- ***La lista de Schindler*** (1993), de Steven Spielberg (versió restaurada). Dimarts 22 d'octubre a les 11:30 hores. Preu: 3 €. [Reserves per a col·legis i instituts: 96 291 82 30].

- ***Hannah Arendt*** (2012), de Margarethe von Trotta. Dijous 24 d'octubre a les 22:30 hores. Preu: 4 €.

GUERRA i OBLIT

combatents valencians als camps d'extermini nazis

Ontinyent, de l'1 d'octubre al 16 de novembre de 2013
al CPFPA Sant Carles, Palau dels Barons de Santa Bàrbara, MAOVA i Local Social el Llombo

UNIVERSITAT
DE VALÈNCIA

CENTRE PÚBLIC
SANT CARLES
DE FORMACIÓ DE
PERSONES ADULTES
D'INTÈRPRET

utiyecinema
CINE CLUB UTIYE

ASSOCIACIÓ
de veïns
el Llombo
ONTINYENT

[Comencem per desmuntar una gran mentida]

Generalment, la gent del carrer, quan parlem de la guerra —de la Guerra Civil de 1936 a 1939—, tendim a dir que excessos i salvatjades en van fer els dos bàndols per igual, els franquistes o nacionals i els republicans. Que per això el millor és passar pàgina i oblidar-ho. Doncs bé, açò és fals. Rotundament. Perquè el comentari no s'ajusta gens ni mica als fets que van passar. Posant un exemple paral·lel pròxim en el temps en què van ocórrer els fets, això seria el mateix que dir que en la Segona Guerra Mundial la responsabilitat cal repartir-la entre els nazis i els jueus a parts iguals.

Açò que acabe de dir a ningú se li ocorre esgrimir-ho i és una barbaritat. Els nazis van matar i els jueus van morir; els nazis anaven a fer mal, a exterminar i a implantar la raça ària i els jueus són innocents, en aquest passatge de la II Guerra Mundial. No hem sentit ficar-los al mateix sac ni al mateix nivell. Per què en el cas de la guerra espanyola es corromp la història, i s'ha adulterat la realitat dels fets fins convertir-la en una barbaritat?

A veure! És cert que en un primer moment de la guerra hi van haver excessos, injustícia i morts indiscriminades per part republicana, però no era l'Estat el que les promovia, donava suport o executava. Possiblement el cas de Paracuellos del Jarama siga l'excepció que confirma la regla. Es pot dir que més aviat la República es va veure desbordada per una situació inesperada (per traumàticament nova: una guerra no és qualsevol cosa) i la millor

prova de les seues intencions és que va aconseguir, més prompte que tard, reconduir la realitat dels fets. En començar 1937, els morts per ser de dretes o religiosos en la rereguarda són molt pocs, poquíssims, en una confrontació bèl·lica, i si no foren morts és podria titlar d'anecdòtica; però sí, són morts.

Cosa molt diferent, diametralment oposada al que fa el règim franquista, que des del primer moment adopta una estratègia tendent a instaurar un règim de terror per desmoralitzar i atemorir l'enemic. Des de 1936 fins a 1939, i en la postguerra, fins als anys 50 o més, trobem proves d'aquesta obsessió, estratègicament genocida, per acovardir i terroritzar els que no pensaven igual que ells. Exemples: malauradament molts i variats. De paraula i de fet. En posarem alguns, al temps que convida a qui diu això que tots van fer el mateix, a que ens demostre que en la part republicana va passar un altre tant:

De paraula,

—*“Tenemos que matar, matar y matar, ¿sabe usted? Son como animales [els republicans]. [...] Nuestro programa consiste en exterminar un tercio de la población masculina de España. Con eso se limpiaría el país y nos desharíamos del proletariado”.*

(Capità González de Aguilera, aristòcrata i terratinent, un dels caps de premsa de Franco i encarregat, pel seu domini de l'anglès, de les relacions amb la premsa estrangera).

—*“¿Qué haré? Pues imponer un durísimo castigo para callar a esos idiotas congéneres de Azaña. Por ello faculto a todos los ciudadanos a que, cuando se tropiecen con uno de esos sujetos [els republicans], lo callen de un tiro. O me lo traigáis a mí, que no se lo pegaré”.*

“Yo os autorizo a matar, como a un perro, a cualquiera que se atreva a ejercer coacción ante vosotros. Que si lo hicierais así, quedareis exentos de toda responsabilidad”.

“Nuestros valientes legionarios y regulares han enseñado a los rojos lo que es ser hombre. De paso, también, a las mujeres de los rojos, que ahora, por fin, han conocido a hombres de verdad, y no castrados milicianos. Dar patadas y berrear no las salvará”. “Serán pasadas por las armas, sin formación de causa, las directivas de las organizaciones marxistas y comunistas que en el pueblo existan y en el caso de no darse con tales directivas, serán ejecutados un número igual de afiliados, arbitrariamente elegidos”.

(General Gonzalo Queipo de Llano, en 1936).

—“Se tendrá en cuenta que la acción ha de ser en extremo violenta para reducir lo antes posible al enemigo [...]. En este trance de la guerra yo ya he decidido la guerra sin cuartel [...]. A los que han hecho armas contra nosotros, contra el ejército, fusilarlos. Yo veo a mi padre en las filas contrarias [és a dir, en la República] y lo fusilo”.

(General Emilio Mola, en 1936).

—Periodista Allen: *¿Durante cuánto tiempo se prolongará la situación ahora que el golpe ha fracasado?*

General Franco: *No puede haber ningún acuerdo, ninguna tregua. Salvaré a España del marxismo a cualquier precio.*

Periodista Allen: *¿Significa eso que tendrá que fusilar a media España?*

General Franco: *He dicho a cualquier precio.*

(Declaracions de Francisco Franco al corresponsal del diari *Chicago Daily Tribune*, Jay Allen, en juliol de 1936).

I també de fet, —al temps que faig un incís per reptar (no convidar, no, sinó reptar) a qui diu que tots van fer el mateix, a que ho demostre—,

—La presa de Badajoz (en agost de 1936), amb els coronel Yagüe vantant-se d'haver afusellat 4.000 ciutadans una vegada la ciutat havia caigut en poder dels nacionals. Afusellats que són civils la major part d'ells;

—El bombardeig indiscriminat de l'aviació i dels vaixells de guerra nacionals contra els refugiats que fugien de Màlaga (en febrer de 1937) per la carretera a Almeria, una vegada havia caigut la ciutat, amb dones, xiquets i gent gran com a objectiu militar, i que va causar milers de morts entre la població civil i innocent;

—El bombardeig de Gernika (altra vegada sobre la població civil), en abril de 1937 i que va fer l'aviació alemanya, per més que els franquistes van voler fer creure que era la mateixa República l'autora de la matança;

—El bombardeig per part de l'aviació italiana del mercat central d'Alacant (en maig 1938), a plena llum del dia i atapeïda de gent civil que va causar centenars de morts, civils i, com sempre, de gent innocent;

—La caiguda d'Astúries, un fet militar 100% i que va comportar més de 6.000 consells de guerra entre els presoners republicans amb uns 2.000 condemnes a mort pel simple fet, en tots els casos, d'haver-se mantinguts fidels a la democràcia i a la llibertat, a la República i que foren acusats de rebel·lió (qui es va rebel·lar?); afusellats impunement i impúdicament.

—O el bombardeig a l'estació de Xàtiva (febrer de 1939) —altra vegada en acció l'aviació italiana— contra un tren de soldats que tornaven cap a casa i que es va saldar amb més d'un centenar de morts, molts d'ells civils i altra vegada de gent innocent.

—O els atacs contra la població civil de Madrid, Barcelona, València... amb l'única pretensió d'acovardir-la i desmoralitzar-la. Tot això, fet des de les estructures del poder, de l'estat, com una màxima a seguir. Sí, el règim de Franco va ser un règim sanguinari i terriblement venjatiu i encara estem esperant que el partit actualment

majoritari a l'Estat espanyol el condemne. Atacs en guerra contra la població civil que el franquisme promovia, donava cobertura i executava. **Això amb la República no va passar. Per tant, res de col·locar-los al mateix nivell de deshumanització i d'injustícia que els nacionals o franquistes.**

[La Vall d'Albaida, 1936]

Si un mira el *Padró d'Habitants* de qualsevol població de la Vall d'Albaida s'adonarà de la gran quantitat d'homes que “treballaven” (és un dir això de treballaven) com a jornalers. A la Vall d'Albaida es passava gana en 1936. El millor termòmetre per calibrar la realitat la podem trobar als llibres de *Quintes* d'eixos anys: són molt més els joves que se'n van (generalment Barcelona, València, Alcoi, o fins i tot França...) que vénen. La Vall d'Albaida estava en crisi (com ara) des de feia bastant anys, des de la plaga de la fil·loxera que va atacar els vinyets el tota la comarca i va provocar l'èxode massiu de valldalbaidins en 1910, generalment de les poblacions més agrícoles i menys industrials. Així, per exemple, tenim que de les tres persones nascudes a la Pobra del Duc, ninguna d'elles vivia a la localitat.

En temps de la República, els poder fàctics, com l'Església, està com sempre al costat del poderós i donant l'esquena al pobre, al treballador. La burgesia ho té tot, poder, terres i diners, i el poble pla no té res, ni diners, ni on treballar, ni menjar. El servilisme està a l'ordre del dia víctima més de la necessitat que la ignorància. I el que es rebel·la contra la injustícia, és de seguida marcat perquè no li donen feina com a jornal. Solament així es compren com el *Sindicato de Oficios Varios* d'Ontinyent, de la CNT, que fins a febrer de 1936 —quan el Front Popular guanya les eleccions—, estava prohibit, pocs mesos després comptava amb uns 2.000 afiliats i la CNT passa a controlar la situació al començament de la guerra que declara Franco i, durant uns mesos (d'agost a novembre, aproximadament) instaura un règim de terror. Amb aquest panorama, agreujat exponencialment per la victòria franquista, qualsevol republicà sap que de tornar a casa ho tindrà molt magre i serà una existència extremadament difícil.

[L'exili]

Qualsevol d'aquests dos motius, la por i la gana —però indubtablement molt més el primer que no pas el segon— és per si sols motiu suficient perquè els soldats que en la batalla de l'Ebre (segona meitat de 1938) van quedar en zona catalana emprengueren camí a l'exili una vegada notaren que la guerra estava perduda.

Un exili que va afectar mig milió de persones i que es va produir en gener i febrer de 1939. França no estava preparada per rebre la munió de gent que de colp i volta li va sobrevindre pels passos fronterers de la Jonquera, Le Perthus, Cerbère, Port Bou, Espolla, Cantallops... Però tampoc va fer gaire per adaptar-se. Els republicans van ser internats a camps de refugiats (és un dir, això de camps de refugiats) com Gurs, Saint Antoine, Argelers, Sant Cebrià de Rosselló, el Barcarès, Sètfons, Ribesaltes... en unes condicions absolutament penoses i humiliants. És evident que entre els exiliats hi havia, sobretot, catalans, però també molts valencians i aragonesos.

El dia 1 de setembre de 1939 Hitler, envaeix Polònia i comença la II Guerra Mundial. Els exiliats republicans, la major part dels quals segueixen als camps de refugiats, veuen una possibilitat d'eixir d'aquell infern, sense saber que, en certs casos, serà molt pitjor l'infern que els espera.

El govern francès els ofereix, en la pràctica, tres vies per abandonar els camps, tots ells lligats al món militar: enrolar-se en la Legió Estrangera, apuntar-se als Batallons de Marxa de Voluntaris Estrangers, que eren unitats militars amb comandaments francesos, contractats pel temps que durara la guerra; o a les Companyies de Treballadors Estrangers, les CTE. Els republicans van triar majoritàriament les dos últimes opcions i van ser destinats, també majoritàriament, a la Línia Maginot, per evitar que Hitler poguera envair França a l'obligar-lo a atacar per Bèlgica. Però els alemanys van passar en un tres i no res i van envair la major part de França i fent presoners a aquells republicans amb què es van topar.

Hitler i Franco eren carn i ungla. Aleshores els nazis pregunten a Madrid que fan amb els presos republicans que han atrapat. Una vegada. Dos. Tres. Quatre. Quatre vegades pregunten sense obtindre resposta. Fins que en octubre de 1940, el ministre d'Afers Exteriors espanyol, Ramón Serrano Suñer —qui a més a més era cunyat de Franco—, gira una visita a Berlín per espai de prop d'un mes, i ara sí, no poden amagar més el cap sota l'ala. Finalment el règim de Franco contesta que fora de les fronteres no hi ha cap espanyol. El dictador nega la nacionalitat a tots els exiliats republicans i, de passada, dóna carta blanca perquè els nazis facen el que vulguen amb aquells republicans que encadenen fracàs darrere fracàs i ara són presoners dels alemanys.

Quan Franco respon Hitler, fa ja prop de dos mesos que els deportats republicans han començat a arribar a Mauthausen, entre ells gent de la Vall d'Albaida i d'Ontinyent. (Els primers són Baptista Navarro Gimeno, de Castelló de Rugat, el 9 d'agost de 1940, els ontinyentins Vicent Micó Sais i Gonçal Ureña Donat, que arriben el 13 d'agost en el tercer comboi en el qual van republicans espanyols, i l'aieloner Miquel Belda Belda, que és un dels 927 deportats del comboi d'Angulema —sobre els que hi ha un documental que es podrà veure's a la Casa dels Barons de Santa Bàrbara aquest mes d'octubre— qui entra a Mauthausen el 24 d'agost de 1940). La qual cosa pot interpretar-se així: els alemanys no tenien gaire simpaties pels republicans i es desfeien de ganes per aniquilar-los. De fet, el cas d'internar-los a Mauthausen, és el millor exemple d'aquesta malvolença: un camp de concentració de tercera categoria, és a dir, irrecuperables, i que havien de morir.

Fer-se una idea de com va ser el dia a dia al camp de concentració de Rafael Donat Vidal (mort al castell de Harteim); Virgilio Torró Calatayud (mort a Gusen) o Vicente Gandia Reig (va aconseguir eixir amb vida) és quimèric. Ara bé, una cosa és certa: per molt dura que pensem que va ser la seua existència, sempre es quedarem un pas per sota de l'evidència de com va ser en realitat.

[Reflexió]

Em permetran, a manera de reflexió, que em centre en la figura d'un fill de la Pobla, d'Eusebi Pimentel Perelló. De xiquet, va morir son pare i sa mare es va tornar a casar amb un paperer bastant més major que ella, Josep Gandia. Com era d'Ontinyent, allà se'n van anar a viure Encarnació Perelló, amb els fills que tenia, Eusebi, nascut en 1913 i Salvador, en 1917. Del nou matrimoni anirien naixent germans mentre els dos majors, s'ocupen en el tèxtil. Mal que bé, la vida és dura però passable. En novembre de 1934, Eusebi se'n ha d'anar a la mili, a Tarragona. Aleshores, l'amor ha fet acte de presència en el jove i el mateix es correspost per la noia dels seus somnis, Carme Gramage.

A començament de 1936, complit el temps del servei militar, Eusebi veu que a Ontinyent, a la Vall d'Albaida, el futur està poc clar. I decideix reenganxar-se per obtindre la graduació de caporal, a fi d'optar a una plaça de carrabiner o guarnicioner. Malgrat saber que la mesura significa passar-se un temps extra sense veure'l, compta amb el suport incondicional de la seua novia Carme.

Però en això, els militars africanistes, els partits de dreta amb la Falange en primer lloc, l'Església, l'oligarquia, Franco, decideixen que ja està bé de democràcia, de col·locar l'Estat espanyol al mateix nivell que qualsevol país europeu. Que per si no ho sabien, açò és Espanya, on sempre ha manat la dreta, l'Església ha fet el que li ha donat la gana, i *els senyorets* han passat per damunt de la classe treballadora. Pega un colp d'Estat al règim de la República, què és una expressió legítima, constitucional i democràtica. Al fracassar parcialment, donarà peu a una guerra molt bèstia entre germans, veïns, amics i coneguts. Són prop de tres anys en què els joves no tenen el suport d'una mare i d'un pare, o l'afecte d'una dona o una novia, o el somriure d'uns fills, o la complicitat d'un germà. Totes les sensacions i emocions queden en suspens, no sé sap fins quan ni on. Una abraçada, un bes, un gest d'estima, passen a ser patrimoni de la foscor en la nit més negra. També per a Eusebi. En la guerra, en diverses ocasions, tant la família com la novia s'interessen per ell en no saber res. Per sort, en cap moment, li

ocorre res i el no tindre notícies d'ell és purament circumstancial. Pimentel és aleshores capità de l'exèrcit republicà, i s'ha quedat en la zona de Catalunya després de la desfeta de la Batalla de l'Ebre.

1939. Hem perdut la guerra i res de tornar a casa i trobar el consol dels teus. Perquè Franco t'espera, per a mal. La seua set de venjança no té límits. Com que la por i la precaució són lliures, ens n'anem a França, on trobem un país que d'acollidor no té res. Passen els mesos en la indigència més absoluta i Hitler propicia la II Guerra Mundial. Pot ser una escapatòria afortunada del camp de refugiats francès. En alguns casos ho és. Però no per als nostres protagonistes de hui, com Eusebi Pimentel. Sense saber-ho ni buscar-ho, a cada passa que donen s'aproximen més a l'infern. Cada situació empitjora l'anterior. Presoners dels nazis. Internat a un camp de presoners alemany, on si hagueren sabut el que els espera, s'hagueren escapat en no ser les condicions de vigilància excessives.

I camp de concentració de Mauthausen. Fa més de quatre anys que no hi ha paraules de consol. Ni un gest de suport més enllà dels amics i companys de combat. I ara, el més dur, la negació humana que practiquen les SS. No és pot descriure amb paraules. L'assetjament a l'home fins la mort. Molt d'ells resistiran el que és insuportable. 10 valldalbaidins. I cauran. Moriran. I els que ho superen —entre ells sis ciutadans de la Vall d'Albaida— perquè per dignitat es neguen a morir-se, amb sort, molta sort, i perquè tenien una excel·lent salut de ferro que, potser, s'ha convertit en una mala salut de ferro, a l'eixir de Mauthausen portaran nou anys, (nou anys!), més de 3.000 dies un darrere de l'altre, sense una paraula o un gest de consol, de complicitat, a tanta atrocitat i bestiesa vista, i viscuda en pròpia persona. Però per als que veuen eixir el sol després de la inacabable tempesta, encara no s'ha acabat el malson. Tots els deportats dels altres països els reclamen. Tenen un país a on anar, un país que els aculla. Els republicans, no. Ningú els reclama. Ningú va a dir-los que mai més s'ha de reproduir un fet com el que acaben de viure. Fins que, finalment, França —l'odiada i estimada a parts iguals—, acull als poc més de 2.000 republicans que han aconseguit eixir amb vida de Mauthausen. Mentrimentres, a la Vall d'Albaida, els ajuntaments tenien informació de primera mà sobre els republicans als camps de concentració. Les comunicacions entre l'ambaixada alemanya i el govern espanyol eren molt fluides, tot i que les coses no eren com ara, amb internet. Però en la màxima establerta pel franquisme de negar-ho tot als republicans, i malgrat els anys que havien passat, si uns familiars volien el recolzament municipal per intentar saber què havia seguit del ser estimat, li deien que no sabien res, quan era evident què sí ho coneixien. Proves n'hi ha als diferents arxius de la comarca. És possible major maldat que negar a uns pares dir on està el fill i que puguin descansar? És possible major malvolença que negar la informació a la dona i els fills que no saben on està el ser estimat? També això va ser el franquisme. Sense

escrúpols. Sense pietat. Sense dignitat. D'aquesta manera, molts pares, germans i esposes van morir en la incertesa de saber què dimonis havia passat perquè el xicon que havia eixit amb vida de la guerra i se n'havia anat exiliat, de colp i volta no va donar senyals de vida.

Contaré un cas que ens va ocórrer quan vam entrevistar a Eusebi Pimentel Perelló en gener de 1993 a Alacant per a la revista *Crònica*. Pimentel aleshores s'havia casat ja major amb una espanyola resident a París, tenia la nacionalitat francesa, però tots els anys venien a passar a l'Estat espanyol un parell de mesos en l'hivern i l'estiu. Li vam fer l'entrevista i la vam publicar, i com a conseqüència d'açò, van saber qui era el fill de la novia que Pimentel tenia a Ontinyent abans de la guerra. Aquesta dona, Carme Gramage, passats els anys, s'havia casat amb un altre home (un desplaçat per la guerra de Madrid) al no saber res d'Eusebi i va tindre aquest fill. Al cap de dues setmanes, vam tornar a Alacant abans que Pimentel tornara a París i ens va acompanyar el fill de la seua nòvia ontinyentina. Puc dir que quan li vam presentar l'home i li van dir qui era sa mare, Carme Gramage, morta ja, les llàgrimes van aparèixer als seus ulls i, amb un fil de veu, entretallada, va dir “*entonces, tu habies d'haver sigut fill meu*”. Puc donar fe que l'emoció d'aquell moment és un dels instants que recordaré de per vida al veure a aquell home que havia passat penalitats tremendes plorant com un xiquet i ensorrar-se per allò que havia..., que devia haver sigut, però que un general indesitjable, Franco, va capgirar el curs de la història.

[El llibre. Parlaré un poc del llibre, com Paco Umbral, encara que serà el mínim]

Valldalbaidins a Mauthausen alça acta d'uns desafortunats éssers humans als qui la mala sort i la bogeria humana va acabar portant-los al camp de concentració. Eren persones d'ací, que parlaven valencià, que estimaven les nostres costums i tradicions, que tenien la Vall d'Albaida com a territori patri, el Benicadell era la seua muntanya de referència, i la Mariola, tota a floretes —com canta Paco Muñoz—, la seua terra anhelada. Eren dels nostres, joves o no tant joves, amb inquietuds, uns fadrins i altres casats, i tots ells compromesos en buscar un món millor. Setze valldalbaidins que hi haja constància van ser deportats al submón que l'home, el mal esperit, els nazis, van voler crear i van crear per fer del patiment un esport; de l'aberració, una constant diària; de la mort, una finalitat quotidiana.

Però com s'explica què és un camp de concentració a qui no ha estat mai en un? A qui no ha viscut la realitat del dia a dia amb els nazis alenat-te al clatell? A qui, potser, no s'haja interessat per la història i no sap, ni tan sols, que hi van haver ciutadans del seu poble que foren deportats, i probablement morts, a Mauthausen?

Ho he intentat i diré com. Una altra cosa és que ho haja aconseguit, que no ho sé ni sóc el més indicat per dir-ho. Primerament, fent una semblança dels anys previs i de l'horror en 'Cronologia general d'una desesperança' perquè el lector se situe en el temps de referència. Després, fent una maniobra d'aproximació: com era Mauthausen, com era Gusen el principal *kommando* de Mauthausen, quants camps de concentració grans van hi haver, quants *kommandos* tenia el de Mauthausen repartits al llarg i ample de tot Àustria... i com van hi haver fotografies d'aquest camp en quantitat molt superior a qualsevol altre camp gràcies, fonamentalment, a Francesc Boix, un fotògraf català agosarat i decidit, que militava en les Joventuts Socialistes Unificades, el qual solament va sobreviure cinc anys una vegada va eixir lliure i viu d'aquell infern.

No es pot descriure un camp de concentració. Per això no ho he fet, ni tant sols, intentat. Però això no vol dir que renuncie que se sàpia com era. Així, a banda d'una bona quantitat de fotografies, esgarrioses si es vol, però necessàries absolutament per què quedara constància d'on van anar a caure els valldalbaidins, hi ha la secció 'Per a saber-ne més' en què el lector trobarà una sèrie de llibres on s'explica ben be l'univers concentracionari nazi i, també, 'Mauthausen: dades i xifres', per començar a fer-se una idea. Com és obvi, perquè no fora el llibre d'una derrota, sinó el d'una esperança i un record, el llibre acaba amb un apartat gràfic de 'Mauthausen, l'alliberament' i amb el text que en maig de 1945 van signar els col·lectius de deportats al camp en què es comprometien que mai més tornara a produir-se un fet com el que acabaven de passar ells, i que és titula 'El jurament'.

ocorre res i el no tindre notícies d'ell és purament circumstancial. Pimentel és aleshores capità de l'exèrcit republicà, i s'ha quedat en la zona de Catalunya després de la desfeta de la Batalla de l'Ebre.

1939. Hem perdut la guerra i res de tornar a casa i trobar el consol dels teus. Perquè Franco t'espera, per a mal. La seua set de venjança no té límits. Com que la por i la precaució són lliures, ens n'anem a França, on trobem un país que d'acollidor no té res. Passen els mesos en la indigència més absoluta i Hitler propicia la II Guerra Mundial. Pot ser una escapatòria afortunada del camp de refugiats francès. En alguns casos ho és. Però no per als nostres protagonistes de hui, com Eusebi Pimentel. Sense saber-ho ni buscar-ho, a cada passa que donen s'aproximen més a l'infern. Cada situació empitjora l'anterior. Presoners dels nazis. Internat a un camp de presoners alemany, on si hagueren sabut el que els espera, s'hagueren escapat en no ser les condicions de vigilància excessives.

[Consciència i record]

Els valldalbaidins que van ser deportats a Mauthausen, o en el seu *kommando* més sinistre, Gusen, hi ha dues coses que els contemporanis poden fer, per ells, i de segur, que ben agraïts i contents estarien si ho fem. Aquestes dues coses són **consciència i record**. Una **consciència** que se m'entoixa vital per evitar que pugui tornar a ocórrer una cosa igual o semblant. Encara no fa 70 anys de l'alliberament i les veus revisionistes, encara més: negacionistes, ja fa temps que estan entre nosaltres en l'àmbit europeu, i el pensament totalitari s'ha instal·lat en el nostre entorn com una cosa normal i inevitable. I a Espanya, les veus que ixen ara sí i ara també frivolitzen sobre la qüestió en una banalització indignant, o parlen obertament a favor del franquisme provoquen mal de panxa. Declaracions com les que va fer a *La voz de Galicia*, el 14 d'octubre de 2007, el dirigent del PP Jaime Mayor Oreja afirmant que en el règim de Franco hi havia “una *placidez extraordinaria*” i que moltes famílies ho van viure “*con naturalidad y normalidad*”, provoquen vergonya aliena, a banda de ser un insult a tots aquells que van patir la repressió i ens fan preguntar-nos quina classe de democràcia —on té cabuda el feixisme més descarat— han parit els espanyols. Tampoc en aquest cas hem sentit el membre del PP Mayor Oreja disculpar-se públicament quan a hores d'ara, 120.000 famílies ni tenien ni tenen placidesa, naturalitat o normalitat perquè no saben on estan els seus morts. 120.000 famílies. I compte! Que no estem parlant de partits residuals amb escàs o nul pes en la societat civil, sinó d'aquell partit polític que té la funció, a hores d'ara, de la responsabilitat del govern i de la convivència general.

I **record**. Recordar-los com a homenatge, per sensibilitat humana, i com a testimoni del què va ocórrer en el segle XX, en la nostra memòria col·lectiva. A Mauthausen van ser deportats polonesos, russos, francesos, ucraïnesos, holandesos, belgues, jueus, gitanos, maçons, homosexuals, comunistes, albanesos, hongaresos, grecs, alemanys, romanesos, italians, austríacs, txecs, eslovacs... Dels seus respectius països i col·lectius se'ls recorda amb emoció. I també republicans espanyols. Uns 8.000 republicans, dels quals van morir una xifra superior als 5.000. Perquè si estan en el nostre subconscient col·lectiu haurem guanyat alguna cosa, la principal d'elles, potser, ser conscients d'allò que va passar a partir de 1936 i les persones a les quals els van arrancar la vida injustament: ja fóra aleshores, més tard o després. Per què és evident: el poble que oblida la seua història... ja saben...

Guillem Llin

Imatges i memòria de Mauthausen

L'exposició fotogràfica *Imatges i memòria de Mauthausen* és una exposició de l'associació, fundada per exdeportats, Amical de Mauthausen. Aquesta exposició estigué a Ontinyent amb motiu del cicle de conferències i exposicions *Guerra i oblit, combatents valencians als camps d'extermini nazis* (2013). L'exposició va estar produïda sota la iniciativa del Ministeri d'Interior austríac, l'Amicale de Mauthausen francesa i l'Amical de Mauthausen espanyola amb la col·laboració del Comitè Internacional de Mauthausen. El seu objectiu és donar a conèixer les imatges que documenten la realitat d'aquest camp d'extermini i d'algun camp exterior, per tal de mantenir viva la memòria dels milers de deportats als camps del Tercer Reich.

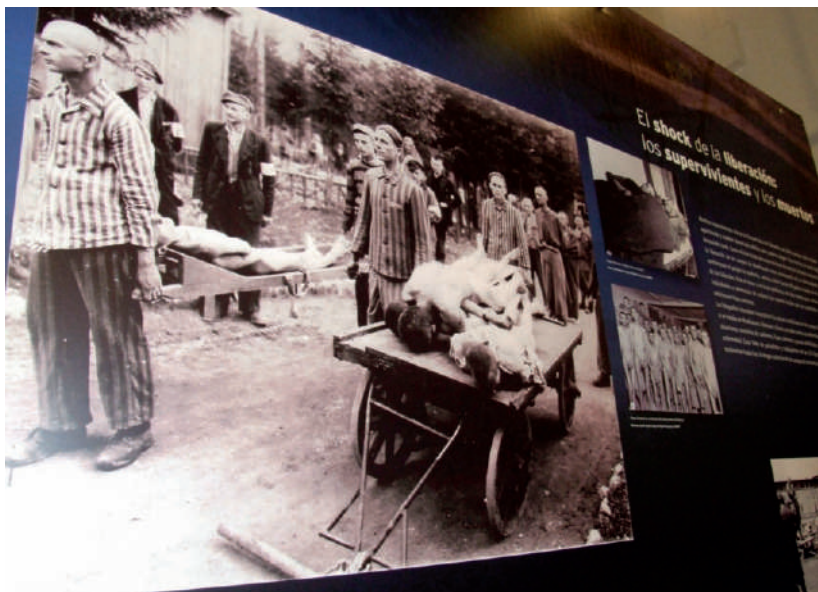
Per a qui no va tindre ocasió d'anar-hi, val a dir que Mauthausen és un dels camps d'extermini nazis de la II Guerra Mundial i que és especialment conegut perquè hi eren la majoria dels republicans espanyols i, per tant, la majoria dels republicans dels Països Catalans que foren capturats pel nazisme. Mauthausen, situat a la ciutat austríaca d'on pren el nom, era en realitat un complex de camps format per Mauthausen, el camp principal, Gusen I, Gusen II, Gusen III i el Castell de Hartheim a més d'altres dependències menors.

Cal no confondre camp de concentració amb camp d'extermini. La diferència la va fer cèlebre el supervivent jueu Primo Levi en un apèndix que creà per als alumnes d'educació secundària al seu llibre *Si això és un home*, ja que aquesta era una pregunta que li feien sovint quan acudia a xarrades als instituts. Els camps de concentració ja existien d'abans del nazisme i tenien el seu origen en els camps de presoners on es concentrava els soldats enemics que havien estat capturats. Sembla que qui primer els utilitzà fou el Regne d'Espanya a la Guerra de Cuba el 1896. Però a diferència dels camps de presoners, els camps de concentració no estaven destinats sols a militars sinó també a civils i els confinats hi eren sense judici previ ni garanties. Els camps d'extermini, però, hi anaven encara més lluny i tenien per finalitat no sols el confinament esmentat, sinó l'extermini de tots els presoners o presones del camp. Els primers camps que es poden considerar d'extermini són els anomenats *gulags*, camps de concentració soviètics, que Stalin creà a Sibèria amb l'objectiu de desfer-se de tots els dissidents, molts d'ells comunistes però no stalinistes. No obstant això, els nazis desconeixien l'existència d'aquests camps i en crearen els seus al marge d'aquests i amb peculiaritats pròpies. Els camps d'extermini nazi són la màxima expressió coneguda del camp d'extermini i tenien com a finalitat principal l'extermini massiu i industrial de dissidents polítics i contingents humans considerats inferiors, com jueus, eslaus, gitanos, discapacitats, homosexuals, etc. Podríem dir que eren l'aplicació de la revolució industrial a l'extermini d'éssers humans: autèntiques fàbriques de la mort. Per a aconseguir-ho es van construir grans dutxes comunitàries que eren en realitat cambres de gas i on es portava enganyades a les víctimes que hi entraven nues pensant-se que anaven a rentar-se. Però per altra banda, eren tants els milions de persones que els plans nazis d'extermini contemplaven que no era possible eliminar-los a tots amb les cambres de gas. Així que els nazis aprofitaven els que presentaven millor aspecte físic com a mà d'obra esclava mentre els exterminaven per esgotament i fam abans de portar-los als crematoris.

Els republicans dels Països Catalans i la resta de republicans espanyols tingueren la desgràcia d'arribar allí perquè, a principis de 1939, fugint de Franco, es van refugiar a França, on havien sigut reclosos en camps de refugiats a la

Catalunya Nord. Però, en esclatar la II Guerra Mundial, l'1 de setembre del mateix any, molts s'uniren voluntàriament a l'exèrcit francès per lluitar contra Hitler ja que entenien que aquesta era una forma de lluitar contra l'aliat dels nazis, Franco. D'altres, foren militaritzats a la força per integrar-se en les companyies de treball que donaven suport logístic a la línia defensiva Maginot. Però a causa de la ràpida invasió alemanya de França caigueren en mans dels nazis que els portaren, a la majoria, al complex de Mauthausen gràcies al silenci còmplice de Franco que no va fer res per impedir-ho *ja que no els reconeixia la ciutadania espanyola*.

A resultes d'això, el camp de Mauthausen és justament un dels camps millors documentats fotogràficament. En realitat, a tots els camps existia una àmplia documentació fotogràfica realitzada pels mateixos oficials de les SS (els camps d'extermini estaven sota control directe d'aquest cos d'elit). Però poc després de les primeres desfetes al front soviètic, arribaren ordres de destruir-la per a que no fora utilitzada com a prova incriminatòria, cas que Alemanya perdera la guerra. Però a Mauthausen, a diferència d'altres camps on no hi havia contingents de presoners que estigueren preparats per presentar una resistència organitzada, els republicans ja venien de lluitar en la Guerra Civil abans de la II Guerra Mundial, i, a més, havien passat per l'experiència dels camps de refugiats francesos. Estaven acostumats a menjar poc, a dormir poc, a patir fred i a treballar en condicions extremes. I, sobretot, tenien experiència en organitzar-se. Gràcies a això, crearen una xarxa interna col·laborativa i de resistència amb connexions amb dissidents austríacs fora del camp i, conscients de la importància d'obtenir proves del que allí estava passant, pogueren sostroure i amagar una gran quantitat dels negatius fotogràfics dels realitzats pels SS. Una peça clau foren els fotògrafs principatins Francesc Boix i Antoni Garcia, que, arran de la seua experiència professional abans de la guerra, treballaven al servei fotogràfic del camp i foren la primera baula de la cadena clandestina. A més, en acostar-se les tropes aliades, els guardians nazis del camp abandonaren els presoners i, llavors, Francesc Boix es va fer amb una de les càmeres *Leica* dels SS amb la qual documentà tot el procés d'organització dels presoners per prendre el control del camp i l'arribada de les tropes aliades. Aquest doble contingent d'imatges es va fer servir com a proves en els judicis de Nüremberg on va acudir com a testimoni Francesc Boix.

Per tot això, l'exposició de l'Amical Mauthausen no era sols una exposició divulgativa, sinó la possibilitat de conèixer, ara que la ultradreta està en ascens a tota Europa, les proves, que demostren la veracitat i l'horror dels camps d'extermini nazis. I, a més, de la mà dels nostres que estigueren allà.

Rafel Carril

Paco Aura, supervivent alcoià dels camps nazis

L'abril de 2007, gràcies a Glòria Vendrell, membre d'Amical de Mauthausen i neboda d'un deportat, vam tindre a l'IES Vermellar de l'Olleria a Paco Aura Boronat (Alcoi, 1918), supervivent dels camp d'extermini nazi de Mauthausen-Gusen. Des que es va produir la transició al Regne d'Espanya i l'Amical Mauthausen va eixir de la clandestinitat, al igual que havien fet molts supervivents a altres llocs d'Europa anys abans, els seus membres començaren a fer xarrades als centres educatius amb la finalitat de donar a conèixer el que va suposar el nazisme.

Paco Aura, com a delegat de l'Amical al País Valencià en va fer moltes. Això però, com ens va explicar a l'Olleria, suposava un gran esforç per a ell perquè l'obligava a reviuir l'horror viscut a Mauthausen. Per la nit arribava a despertar-se amb malsons pensant-se que estava al camp d'extermini. De fet, és conegut que molts supervivents acabaren suïcidant-se. Tot i que avui encara viu i enguany se li va fer a Alcoi un homenatge a ell i a tots els alcoians deportats a Mauthausen, la xarrada de l'Olleria deu ser de les darreres que va fer. Per altra banda, el 2007 ja hi havia nombrosos documentals en castellà sobre els republicans de Mauthausen. Però això generava llunyania creant la sensació que els republicans de Mauthausen no tenien res a vore amb els Països Catalans. I tot això malgrat que el principal suport de la República durant la Guerra Civil van ser els territoris de l'antiga Corona d'Aragó, i que la majoria dels republicans de Mauthausen eren catalanoparlants, i que el primer llibre sobre tema fou *Els catalans als camps nazis* (1977) de Montserrat Roig on apareixia la primera llista de deportats dels PPCC.

Els documentals de TV3 van vindre a pal·liar aquesta situació, no així Canal 9 que va arribar a emetre algun documental on els valencians i catalans eren entrevistats en castellà i s'esforçaven per contestar en eixa llengua. Així i tot, cal tindre en compte que els documentals de la TV3 se centraven excessivament en testimonis principatins i que, per altra banda, els intents de la Generalitat Valenciana per tancar els repetidors de la TV3 ja havien començat. Hi havia per tant un buit i una manca de mitjans de comunicació que pogueren i volgueren cobrir-lo. El País Valencià, que havia estat l'epicentre de la República, havia sigut també qui més havia patit la repressió després. I aquesta arribava fins al punt que 70 anys després semblava que la Guerra Civil no haguera tingut res a vore amb els valencians i valencianes i que molts d'ells no hagueren estat assassinats i deportats a Mauthausen. Això era encara més sagnat en el cas de les Comarques Centrals, un part del País Valencià condemnada a la inexistència des del 1707. Per això ens va semblar que era indispensable enregistrar aquella xarrada de Paco Aura, perquè els xiquets i xiquetes de les Comarques Centrals pogueren escoltar en el futur algú que parlava com ells, i que era de molt prop d'on ells eren, explicant-los què va ser el nazisme. Així que amb l'ajut d'Adolf Murillo, professor de música, enregistrarem amb 3 càmeres la xerrada. Fruit d'això és la videoinstal·lació *Paco Aura, supervivent alcoià dels camps d'extermini nazis* (2007). Es tracta d'un audiovisual de tres canals de 10 minuts de duració on el canal central pot ser vist com un vídeo monocanal i fet servit com a eina didàctica a classe, mentre que els altres dos, quan es projecten en una exposició, tenen per finalitat complementar amb informació el que es veu al central. La videoinstal·lació es va poder vore per primera vegada l'any passat amb motiu del cicle de conferències i exposició *Guerra i oblit, combatents valencians als camps d'extermini nazi*. Malhauradament, la videoinstal·lació requeria d'una sincronització dels tres canals, que, a causa de la manca de pressupost, no va ser possible solucionar satisfactòriament. Esperem que ho siga en futures ocasions.

Per acabar, volem dir que tenim un grat record del dinar posterior amb Paco Aura i la seua dona al bar de l'IES Vermellar. Moltes de les seues frases han quedat en la nostra memòria, com aquesta que es pot escoltar al vídeo i a la qual Paco Aura, potser a diferència de Hobbes, va arribar per experiència pròpia: "*Estic contra la guerra, perquè la guerra és la degradació més gran de l'ésser humà que puga haver: jo l'he feta*".

El Nacional - Jorge Benítez, Decano de los
Ratónes Peludos
16/06/2011

el CFPFA a la trobada d'escoles en valencià

XII trobada d'escoles de dansa valenciana

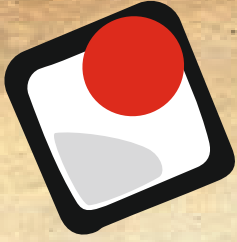

DISSABTE 3 MAIG 2014

17:30- PORTA CPFPA SANT CARLES

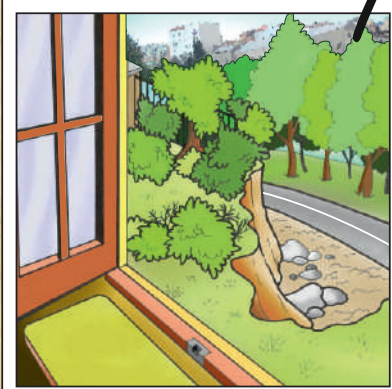
18:00- PLAÇA SANT DOMINGO
ONTINYENT

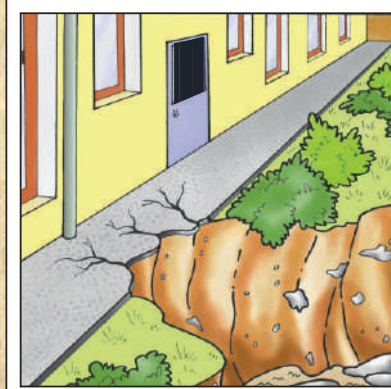

CENTRE PÚBLIC
SANT CARLES
DE FORMACIÓ DE
PERSONES ADULTES
CONTINENT

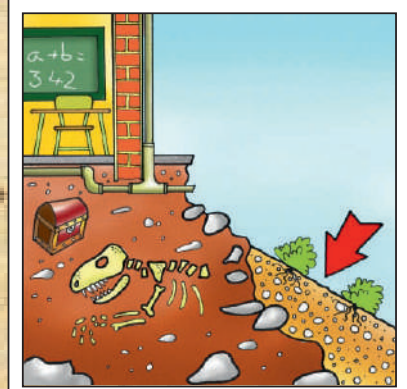
Auca, del pati de l'escola

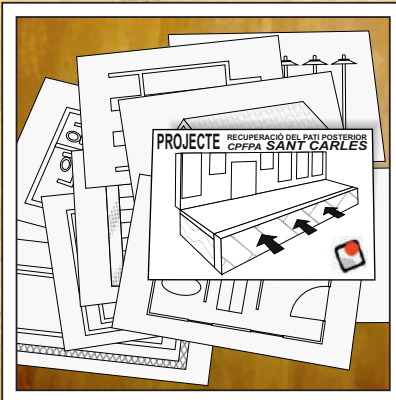
*Ta farà uns anys, temps enrere
va caure el pati de l'EPA.
Pots veure el forat, ben gran,
si mires per la finestra.*

*Amb els anys, els vents, les pluges
el forat s'ha anat fent gran,
apropant-se a l'edifici,
i l'escola amenaçant.*

*Fent un talús des del riu
les obres van començar,
però falta rematar-ho
i l'obra s'ha d'acabar!*

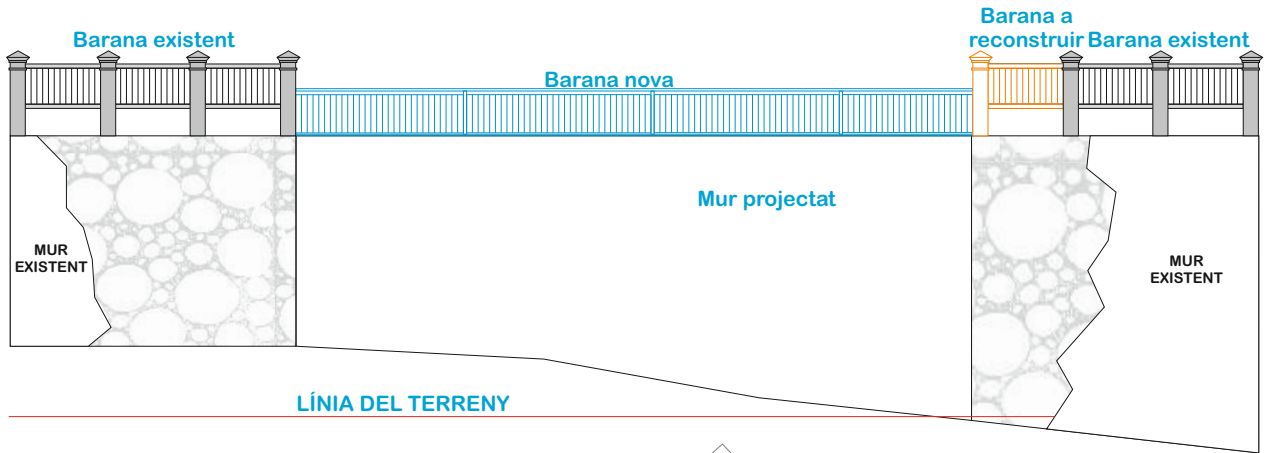
*De diverses obres possibles
l'Ajuntament ens convoca
a escollir-ne'n tres. No ho dubtes!
El poble decideix quan vota.*

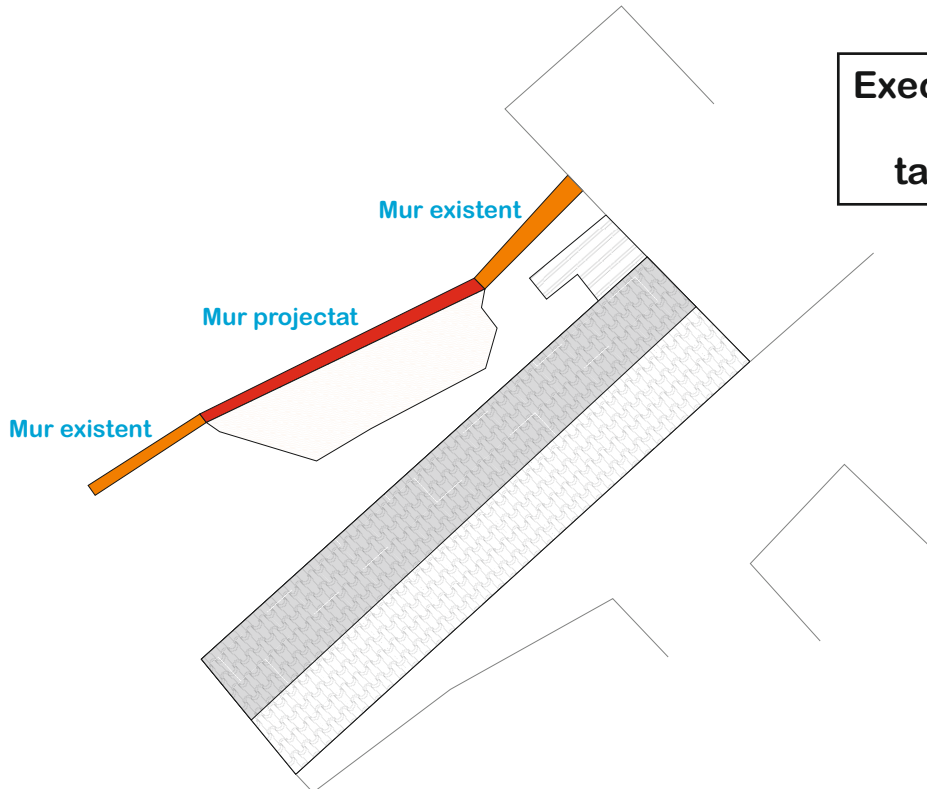
*I com que hi ha molts projectes
no hi ha diners per a tots,
i per acabar el nostre
necessitem el teu vot.*

*En febrer, durant cinc dies,
veïns, amics, familiars,
a les urnes o a internet,
hem d'anar tots a votar!*

**Execució d'obra
tardor 2014**

jubilació del company José Manuel Mira

projecte gegants i cabets de l'escola

EL 25 D'ABRIL (1707-2014). COMPTAT I DEBATUT: QUÈ COMMEMOREM?

Gràcies a l'amable invitació del CPFFA Sant Carles, que per a mi és ineludible, tot siga dit, sobretot després d'haver-nos acollit els anys anteriors per tal d'impartir un curs sobre la Història d'Ontinyent, que vam mirar de dur endavant (amb limitada fortuna, cosa que explica que enguany no s'haja fet...) qui açò signa, Agustí Ribera (director del MAOVA) i Antoni Calzado (universitat de València). Bé, enguany vaig fer una xarrada sobre la Guerra de Successió, la batalla d'Almansa (per allò de la data tan significativa, el 25 d'abril) i les seues conseqüències, sobre tot l'esborrament de l'estat dels valencians, el Regne de València, creat per voluntat del "pare fundador" Jaume I.

Però per damunt d'analitzar les diverses facetes de les implicacions de la guerra de successió a la nostra ciutat i a la nostra comarca, pense que és millor recapitular i fer-ho curtet. Les persones que açò lligen ho agrairan de segur. En la nostra xerrada, hem mirat de donar una panoràmica (com més completa millor) dels tràgics esdeveniments històrics que van passar a la nostra terra, i especialment al nostre trosset de terra blanca, fa ara tres-cents anys. Perquè cal remarcar que bona part del que hem exposat i analitzat era inèdit i/o reinterpretava substancialment el que fins ara coneixíem. En efecte, malgrat algunes aproximacions realitzades sobre el període a Ontinyent (amb proclames d'exhaustivitat que s'han revelat fàtues, atés que s'han limitat a fregar la superfície) ara sí que estem en condicions de reconstruir els esdeveniments prou més acceptablement. Ara coneixem l'abast real del terrible setge, assalt i saqueig borbònic sofert per Ontinyent en els primers dies de 1706; sabem que hi va haver una important guarnició de tropes regulars austriacistes (més de mil portuguesos sobretot, però també tropes angleses i especialment irlandeses); també sabem que Ontinyent (amb Bocairent i Albaida i quasi tota la Vall d'Albaida) va ser víctima d'una terrible epidèmia en 1706-1707, tifus epidèmic segons sembla, que va provocar uns 1.700 morts (segons les dades de les pròpies autoritats municipals borbòniques ontinyentines) la qual cosa suposa una crisi demogràfica terrible, la més greu de la història ontinyentina (almenys de la que tenim dades) ja que supera, fins i tot la pesta de 1600. I això per no parlar dels múltiples matisos (revisió en profunditat, valdria a dir) realitzats sobre l'estudi del breu govern austriacista a Ontinyent, prou menys "revolucionari" i "particular" (per allò de la participació de religiosos al govern de la vila) i prou més "normal" o equiparable del que s'havia afirmat fins ara respecte als resultats constatatats a la capital del Regne i a les altres viles valencianes estudiades.

I què podem dir de la sociologia del conflicte civil a Ontinyent? Primer que res, algunes evidències que conformen una imatge substancialment distinta de la que fins ara s'havia ofert. Es verifica que la majoria de la població va ser o va simpatitzar amb l'austriacisme. I no sols eren les classes populars. La realitat resultant és prou més "polièdrica" del que s'havia pensat: un terç de la noblesa ontinyentina va ser austriacista (i no sols algun que altre "despistat", com s'havia afirmat fins ara) i la major part de la classe patrícia ciutadana ho va ser també. D'ençà de l'ocupació austriacista, van seguir monopolitzant els ressorts del poder municipal, malgrat l'intervencionisme d'elements bassetistes o populistes locals (Josep Bas i Belda) que van imposar al principi una pràctica fiscal (la derogació de drets, impostos i monopolis municipals) que complia les promeses populistes dels agents de l'arxiduc Carles, ara rei de València. Però l'evolució posterior (estudiada en profunditat) explica la paradoxa o el fals dilema (segons s'havia apuntat) d'unes pràctiques "revolucionàries" i d'un govern de tall oligàrquic, tot en el mateix sac, tanmateix. Percentualment, un 75 per cent. Ho

verifiquem amb una eloqüent prova empírica: quan les noves autoritats borbòniques de la vila formen companyies de “fidels” en 1707 (felipistes o botiflers) aquestes amb penes i treballs suposen (en unitats familiars) poc més del 20 per cent del total. La resta eren “sospitoses” per la seua inclinació a la causa de Carles III d'Àustria, l'Arxiduc.

A la comarca s'evidencia una realitat incontestable: la majoritària militància austriacista i que va ser (Bèlgida i l'ombria del Benicadell, però també Bocairent) una de les més actives. Un exemple eloqüent: un dels primers soldats morts a la Dénia acabada de retre's a les forces austriacistes de Basset i Garcia Dàvila va ser un llaurador de Bellús i bona part de les milícies que resistien a la capital de la Marina provenien de la Vall. I una altra realitat incontestable: l'actuació dels miquelets (en realitat milícies de maulets ben organitzades i armades, encara que tampoc s'ha estudiat fins ara el fenomen en profunditat) va ser remarcable en el conjunt del País Valencià. Exemples diversos i evidències rotundes i contundents: tres atacs a companyies de cavalleria borbòniques (tropes d'elit, s'ha de remarcar) al Coll de Llautó en 1707-1708 pels poblatans, llutxentins, castelloners i altres valldalбайдins i saforencs; la inseguretat del port d'Albaida, dels Alforins, del port de Benigànim... fins 1712! El procurador del duc de Gandia (gens sospitós d'exagerar) li confesava al seu amo amargament i en privat -en 1708- (un any després de la batalla d'Almansa...) que bona part de les valls de Gallinera, d'Ebo i de Laguar “*y todos los lugares de las montañas están controlados por los migueletes*” i que ells no recaptaven ni un gallet.

La derogació dels Furs valencians va ser conseqüència directa de l'ocupació del regne dels valencians després de la batalla d'Almansa. Convé remarcar que els propis borbònics valencians pensaven que es tractava d'una mesura temporal, una mena de suspensió “constitucional” justificada per les circumstàncies excepcionals i que acabat el conflicte tornarien a estar en vigor. Però, com tots sabem, no va ser així i els valencians (tots i cadascun) formarien part del que el malaurat Ernest Lluch va definir encertadament com “les Espanyes vençudes de la Il·lustració”. Desgraciadament, el que estava jugant-se al gran tauler de la Guerra de Successió era una forma de concebre el futur d'Espanya. Uns, els borbònics, apostaran des de 1707 per la solució absolutista i centralitzadora; els altres els austriacistes, per la solució tradicional, pactista i federal. El triomf borbònic va marcar l'evolució futura. Des de llavors el problema de l'organització territorial de l'Estat ha perviscut fins al present. I la realitat, obcecada com és, s'ha entestat en demostrar que Espanya serà diversa o no serà. Experiències suficients n'hem tingut per comprovar-ho, si més no.

I per acabar, és curiós de constatar que l'esforç per recordar, per conèixer i divulgar els fets històrics (seran incòmodes?) fan que alguns de nosaltres, els valencians, encara reaccionen menyspreant la commemoració i enredant el credo amb desqualificacions del que hui forma part del coneixement històric general. Res de nou, ja ho deia Fuster, en aquestes maniobres barroeres, en aquest brindis a la desmemòria i a l'amnèsia col·lectiva, a l'opi d'un futur grandiloqüent, però sense memòria i sense personalitat. Es mire per on es vulga mirar, els versos d'Al Tall segueixen vigents quasi trenta anys després: "no s'ensenya a les escoles/ com van esclafar un país/ perquè d'aquella sembrada/ continuen collint fruits".

Què commemorem, doncs? Un miracle... o quasi. Com explicar, sinó, que després de la pèrdua de l'autogovern, del dret públic i privat (no com catalans i aragonesos que han conservat el privat), de l'ús públic de la nostra llengua (fins i tot en les esglésies, no com a Catalunya que el conservaren prou més temps), després de tres segles de despersonalització, de castellanització, de provincialisme; després de tot això encara hui siguem capaços de parlar, de pensar i de sentir en valencià, de sentir-nos i de percebre'ns valencians. Que encara hi haja una mínima saó de voler ser i de continuar sent; que mantinguem encara la nostra identitat com a poble... Comptat i debatut, això és una gesta! una autèntica prova de foc de la nostra voluntat de ser poble. I, per descomptat, en el futur seguirem recordant i seguirem commemorant... I repetisc, commemorar no és (de cap manera!) celebrar. Cada 25 d'abril commemorarem que encara hi ha una nació valenciana viva i esperança per guanyar el seu futur.

Vicent Terol i Reig

Doctor en Història Moderna. Director de l'Arxiu Municipal d'Ontinyent.
Director d'Alba, revista d'estudis comarcals de la Vall d'Albaida.

Setmana 25 2014 d'abril

di14

16.30 h - aula OD1

Conferència

1707: la destrucció de l'Estat Valencià

a càrrec de **Vicent Terol i Reig**, director Arxiu Municipal d'Ontinyent

Presentació oficial de l'Associació Cultural de Recreació Històrica:
Miquelets del Regne de València

introducció a la recreació històrica
explicació dels uniformes i de l'armament
exhibició d'instrucció militar d'època
salves d'honor i exhibició de tir
plantada de bandera, reclutament i lleida

di15

18.00 h - aula OD1

19.15 h -
Pòdium Dardas
Sta. Barbara

Recital poètic:

MALS TEMPS PER A LA LÍRICA

Martina Garcón Pico, Violancista i sta
Manel Joan i Alinyó, Escriptor i rapsoda

Inauguració exposició

treballs alumnes CPEPA Sant Carles

Patchwork, Dibuix i Ceràmica

dc16

09.15 h
Estació tren Ontinyent

Excursió a l'Estret de les Algües i Cova Negra

Passada, esmorzar i dinar a l'aire lliure.
a càrrec de **Josep Sanchis**, tècnic del CAL.
Cal apuntar-se a la secretaria del Centre,
fins al 10 d'abril. Places limitades.

19.00 h - aula OD1

Quizz night

a càrrec del professorat d'anglès
Juan Antonio Soler i Imma Maleu

**CENTRE PÚBLIC
SANT CARLES
DE FORMACIÓ DE
PERSONES ADULTES
D'ONTINYENT**

tast del recital poètic: *Mal temps per a la lírica*

Manel Joan Arinyó i Marina Garzón

1 de Bach

Senyores, Senyors, Transvestís... Bona nit. Moltes gràcies per haver vingut.

MAL TEMPS PER A LA LÍRICA està estructurat en tres parts: Poètica, Eròtica i Política. La primera no és apta per a menors de 18 anys. La segona és XX i, la tercera,... En fi, ja s'ho trobaran els qui hi aguanten.

POÈTICA

El primer poema, que d'alguna manera és una declaració d'intencions, beu d'una llegenda urbana: serp al pit; cua a la boca del xiquet. Acaba amb una frase d'una famosa faula atribuïda a Isop.

AIXÍ COM LA SERP

Així com la serp s'adelita
en pit curull de llet,
encalce jo, foll de deler,
els mots per dir
el que ningú no ha dit.
Potser la saba del desig
em dicte el que el cervell,
orfe de pensament,
custodia en estat latent.
Però qui posarà el cascavell al gat
sense deixar la pell en l'assaig?

Als corrals de Madrid, quan no els agradava l'obra, ho manifestaven amb Silbo, verdura i mobiliario. Tomaques, pebrots, creïlles... Cadires... Ara, fins i tot cotxes!

No se'ls ocorrega: podrien pegar-li a Marina, que no s'ho mereix: toca com els àngels! A més, es diu Garzón de cognom, de manera que jo de vostès vigilaria, si no volen acabar imputats. Si hi ha d'haver aplaudiments, al final de cada part.

I si canto trist

PLANY DE L'HOME LLOP

Lluna Plena no ha pogut
suportar el ponent
i s'ha tirat de cap al mar
Ardits, hem anat a rescatarla
amb vaixells de vidre
moguts per remes de corall
i xarxes d'estels
però no ho hem aconseguit.
Els taurons,
escortats pels reigs,
l'havien atrapada amb males arts
i la conduïen feta un plor
cap als forats abissals.
Hem esdevingut orfes, germans!
Hem esdevingut orfes.

PREC

De presó grossos barrots em barren el pas: romanc al fang. Les flors de ma espasa fa molt de temps que són pansides. El meu pit de mort és ferit. Les esperances, occides. La torre no és de vori i la vall és plena de sang. Immedicable, orb, orfe en la nit, caic pel barranc. Les gents d'aquesta terra viuran ja sempre aterrides. Per la llei del fuet, com gos poregós ajupides. Buit. Païra. Rostolls punxeguts. Pines de cranc.

Tan sols en Vós tindrà la meua vida salvament. Ja de tots els germans he fet acomiadament. Pel vostre adveniment, fins i tot la vida donaria. Que en el vostre cor el meu prec siga atés prestament. Acolliu-me en els vostres braços ardents, Senyora i Dama Mia. El vostre més fidel Esclau seré. Empareu-me, Mestressa Follia.

ERÒTICA

La malícia popular diu que els pobles veïns han d'estar enfrontats. La realitat és que hi ha moltes bodes, amistats, amants, etc. Per a alguns amics meus, que han canviat espectacularment de preferència sexual.

CANVI DE PARELLA

Sagrat és el deler del guerrer.

Els seus desigs, ordres:
atrapar la fera
amb aspre parany,
sedar-la, emmordassar-la,
engabiar-la
i allunyar-la del tàlem

perquè ni rugint ni amb la ferum
no pertorbe l'arriscat coit
del Gran Fornicador,
que, fart de Negra Pantera,
ofrena al Rei de la Selva
la glòria darrera.

Per a una illa mítica, portàvem una cançó mítica: Je t'aime... Però teníem por que no començaren a panteixar i... Si haguérem sabut que hi vindria gent tan respectable i d'ordre, Marina l'hauria interpretada. En portem una altra.

Pau Bellvé

L'AMANT

Vingué l'amor i tenia els teus ulls,
aquests ulls teus que em miren amb desig
irreverent. A noces em convides?

El nostre amor, de tan intens,
botarà foc al llit.
En els ardits mai no claudica el delit:
et besaré el somriure màgic
fins a fer-te perdre el sentit.
Si cal, tallaré les cames
a la meua ombra.
No permetré que ningú m'avance
en el camí que em porta a tu.

Sempre hi ha una fada en la vida
d'un home.
Caçador nocturn, quin delit.
Calar el parany
als teus llavis d'amor carnal,
avits d'assaciar-se de la meua fam!
El llorer és per als agosarats!

Vingué l'amor i tenia els teus ulls
espurnejants, reflectits en el mirall somiat.
Com el sallent, que naix i renaix,
ens estimarem dia i nit sense enfit.
Bullirà el sol, abrasit de cremor.
Floreix al teu si la pau de l'univers.

En punches espere el cant de la sirena
per capbussar-se en el cau sedós
del teu bosc esponerós.
Miram, amor, amb els teus ulls d'amor.

Boig per tu

POLÍTICA

Aquest recital estava programat per a l'any passat, però em vaig trencar el peu entrenant-me a futbol (Lesió de Messi. Una oportunitat. Enguany, Valdés, però no he volgut temptar la sort.) El seu títol era: CANTS DE LA TERRA PROMESA i era una mena de viatge de nord a sud, mar enllà i terra endins.

La Terra Promesa pot ser simplement aquella en què dius <<Bon dia>> i et responen <<Bon dia>>. Tampoc no passa res si et responen <<Good morning>>, <<Bon giorno>>, <<Bonjour>> o <<Buenos días>>. Parlant s'entén la gent, encara que usem llengües diferents.

Ara, si et diuen <<Háblame en cristiano>> o <<Soyez prope: parlez français>>, vol dir que alguna cosa grinyola.

Com en la Bíblia, ací l'autor viatja també sobre un núvol i s'atura en el primer poble que saluda el nou dia com nosaltres. Es diu Salses i està uns 700 quilòmetres al nord.

SALSES

Quan al front sent la gentil marinada que em duu la flaire que m'enlaira, baix del núvol, m'agenolle i bese la terra; adrece l'esguard vers el sud i se'm nega el llagrima. Però no done les gràcies a cap déu, que no en tinc, sinó als meus pares i a vosaltres, companys, que heu fet possible que ella siga, per ara i sempre, la nineta dels meus ulls.

Als peus del Canigó, muntanya màgica poblada de fades i de donyets, hi ha un poble que es diu Rià, on va nàixer, segurament, Guifré el Pilós, protagonista de la llegenda de les quatre barres de sang. Uns segles més tard va ser també la nostra.

Un dels països més menuts d'Europa. Un dels països més rics, segurs i amb menys atur del món.

ANDORRA

The Great Pretender

Andorra, donzella de la nit,
novícia empresonada
en bordell de raboses en zel.
Ferotges, bramulen i udolen,
es treballen el clítoris
a pessics.
S'acoblen pius de cavall.
Crits abrasen l'aire.
Tallen claus orgasmes apocalíptics.
Dards verinuts, les branques equines
vessen la sang de la innocència.
Les violadores, mentre blasmen
i perboquen bava,
roseguen la teua vulva
delitosa.

Defensa't, Andorra, t'hi va la vida:
tenen la sida!

Endevinalla:

Qui va ser l'espanyol més important del segle XX?

Acords de Cara al sol

Fes el favor de no donar pistes!

(Joan Brossa)
L'ardidesa del Cid.
L'autoritarisme de Felip II.
La voluntat d'imperi de Carles V.
I el cul i la veu d'Isabel la Catòlica.

Himne dels Esternuts

(Quarteta de Juan Goytisolo)
AGRAVIO PÚBLICO
El General fue un hombre odiado
y aún sigue aquí su estatua ecuestre,
es indignante y no por su crueldad,
sino porque él jamás montó a caballo.

(Acudit)
Brigades Internacionals. Republicà valencià i brigadista americà.
Eufòria per la trobada: Escopinada al pas de Bush.
Pixarrada davant la tomba. Valle de los Caídos.
Dinar: bufats.
Escopinada mitja hora més tard.
Pixarrada als pantalons de por!

El 25 d'abril de 1707, amb la derrota d'Almansa, s'inicià el procés per desposseir-nos dels Furs i vam deixar de ser un estat confederat dins la Corona d'Aragó. Durant la transició: tríada maleïda: Abril Martorell, Brosseta, Attard. Em pensava, ingenu de mi, que ja no podia haver-hi polítics més nefastos.

ALMANSA ENCARA

Arribarà abril i abatrà
les blanques colomes.
Arribarà abril i la cremor assecarà els rius
i marcirà les flors.
Arribarà abril i amb estrèpit riuran
les bruixes mentre es trauen les bragues
infectes i les col·loquen d'estendard
al Palau de la Generalitat.
Arribarà abril i els infants naixeran
bramant i amb les dents llargues
i corcades.
Arribarà abril i les tenebres lluiran
les gales dels diumenges,
els quecs dissertaran a les trones
i els bastards s'asseuran a les poltrones.
Arribarà abril, radioactiu de rosada,
i al capvespre ramats de peixos folls
eixiran de l'aigua i mossegaran,
rabiosos d'ira,
els amants, que, gojosos, dormiran
a la vora de la mar.
Arribarà abril i ens furtaran les collites,
botaran foc als pobles i les campanes
repicaran a dol per sempre més.
Els licantrops imposaran
la llei del terror
i fugirem a les muntanyes.
Arribarà abril i emmudiran les dolçaines
i l'anxaneta caurà de cap contra l'asfalt
i s'occurà.
Arribarà abril, mandril febril de sang i espant,
obrant trons i llamps i pedregades
i mai més no podrà ser primavera.

Ha vingut abril, sí, però arribarà el dia
que nosaltres baixarem de les muntanyes!

El cant dels Maulets

Tres dones extraordinàries en la història de la ciutat de València. Tres autèntiques superdones, engrenadores d'admiració, devoció i fins i tot literatura. La Primera, per mèrits propis i per edat, la Moma. Amb la seua cèlebre frase: <<La figa la Moma!>> La segona, que no li queda a la saga quant a fama, na Paqueta la Rebenta Plenaris, que en glòria estiga. Recorden una de les seues màximes favorites: <<Lerma: catalanista, cabró, filldeputa i maricó!>> I la tercera, ai la tercera! **No hi ha hagut a València una dona tan templada i benparida com ella, i sobretot tan estimada pels valencians del Cap i Casal...**

excursió a l'estret de les aigües

1. EL VIATGE

El viatge es va fer amb tren, L'eixida a les 9:26 de l'estació d'Ontinyent. Amb la motxilla i proveïts d'unes bones espadenyes i una cantimplora ben plena d'aigua, l'esmorzar, el dinar i la beguda, i l'adobat... I sobretot, oberts d'esperit, moltes ganes de passar-ho bé i de gaudir d'una bona jornada a l'aire lliure, harmonitzats amb la natura.

2. LA MARXA (9,5 km aprox.)

L'ESTRET DE LES AIGÜES DE XÀTIVA (Estació d'Ontinyent-Benigànim-el Genovés/Alboi-Ontinyent)

En arribar a Benigànim, caminarem una mica i esmorzarem a les envistes del pantà de Bellús, abans d'arribar prop dels antics Banyes de Bellús. Després d'uns bons minuts vora riu, per davall de la lloma del Paller, una senda ens baixà cap a l'estret de les Aigües fins a la prehistòrica cova de la Petxina, la font de Bellús o de l'Estret («coberta per un groller casupó i, a prop, el començ del sequiol o aqüeducte que condueix l'aigua fins a Xàtiva... iniciat pels romans»). Pellicer, *Meravelles de Diània...*, el menut ullal, l'assut de la Séquia del Puig, l'enlairada penya de l'Esventador, sentinella altiu de l'infatigable i sempre cabalós riu d'Albaida —ben nodrit pel nostre Clariano, tots dos rius que van a morir al Xúquer, «el devastador» vol dir en àrab—, i amb deler aplegarem a la cova Negra, també prehistòrica (troballes: «un parietal d'home de 40 anys, d'una varietat entre preneanderthalenc i neanderthalenc; i també una llenca de mandíbula d'un jove i un incisiu d'adult de datació més recents». Pellicer, *Meravelles de Diània...*).

En acabant continuarem el camí i pararem a dinar i descansar al prat de la casa de la Llum, lloc magníficament aollidor per a una bona requitalla com érem. Més enllà, les Arcadetes: aqüeducte gòtic que explica el professor Rafel Carril en un text posterior.

En ser l'hora, arreglegarem i seguirem l'excursió fins a la Xopada, la font de Sant Joan i el llogaret anomenat Alboi. Dissortadament, ja som al punt de tornada. Després d'haver completat uns 9,5 km de marxa, a cavall de les nostres cames, naturalment, **a les 18:05 h ens tocà pujar al tren, a l'abaixador del Genovés-Alboi.**

3. NOTES LITERÀRIES

Per a l'aliment de l'esperit, us convidem a llegir (en aquest cas *gaudir*) el meravellós llibre *Meravelles de Diània. Camins, paratges i paisatges de les comarques centrals valencianes*, de Joan Pellicer Bataller, CEIC Alfons el Vell, la Safor, 1995. També el poema que Vicent Andrés Estellés va dedicar a la cova Negra, inclòs en el monumental *Mural del País Valencià*, Edicions 3i4, València, 1996.

Cova negra de llavis fins,
cova, cova.
Cova negra de llavis fins
on em bec a grans glops la vida
mirant el cel.

Cova secreta, breu reduce,te,
cova, cova.
Cova secreta, breu reduce,te,
jo fundaré la vida en tu,
de pèls mullats.

Cova negra, cova secreta,
cova, cova.
Damunt teu fundaré el meu temple
I fundaré la meua ràbia,
tambor, tambor.

Tambor del ventre fecundat,
cova, cova
Tambor del ventre fecundat,
sortirà per la boca negra
tota la vida.

Obscur secret inescrutable
cova, cova.
Tot és secret, caminem sempre
entre calendaris rupestres,
no sabem res.

(V.A. Estellés, «Funeral de la Cova Negra, 6», dins *Mural del País Valencià*. Volum III)

I un llarg fragment en què Toni Cucarella, autor de *Xàtiva*, ens conta una història de llegenda i cultura popular oral que va ocórrer en un dels indrets principals que visitarem: l'estret de les Aigües.

Mentre m'ensenyava a cosir i brodar, la mare solia contar-me la història d'una dona d'aigua i un pastor que s'enamoraren:

«Això era i no era, un pastor que sovint pasturava el seu ramat d'ovelles a prop de l'Estret de les Aigües, allà on s'obri la Serra Grossa per deixar passar el riu Albaida. Un dia se li va aparèixer una jove dona d'aigua, de bellíssims ulls verds i llarguíssims cabells rossos, que habitava l'interior d'aquelles aigües transparents. El pastor i la dona d'aigua s'enamoraren a l'instant i decidiren casar-se, a pesar de ser, l'un i l'altra, de naturaleses diferents. Però hi havia un tracte fet que si l'home, per qualsevol motiu, s'atrevia un dia a dir-li de viva veu dona d'aigua, ella desapareixeria per sempre més.

»Tingueren un fill i una filla, i la filla tenia els mateixos ulls verds i els cabells daurats que sa mare. I tot anava bé entre ells fins que un dia l'home, per alguna raó, va tornar a casa fet una ràbia, amb un humor de tirar el barret al foc. La dona, preocupada, li va preguntar què li passava, i l'home, sense pensar-s'ho, li va esguitar de mal

to: "Què t'importarà a tu, dona d'aigua!". I aquella mateixa nit, la dona d'aigua va desaparèixer. Quan l'home va prendre consciència de la barbaritat que havia fet, ben penedit va tornar a l'Estret de les Aigües on l'havia coneguda i li va demanar perdó, plorant i de genolls. La dona se'n va apiadar i va acceptar tornar amb ell i amb els seus fills. Però les aigües no perdonaren i els maleïren. Així, el pastor va veure com les ovelles se li morien, com se li badava la casa, com la salut se li solsia, com els fills a tothora emmalaltien... La dona d'aigua es va adonar que si no regressava al seu món, la ruïna seria tan gran que fins i tot els seus fills moririen. I per segona volta va abandonar la seua família per retornar als gorgs del riu Albaida. El pastor, rendit al seu destí, ja no va tenir esme de buscar-la de nou.

»Un dia, els fills li confessaren que sa mare venia a visitar-los cada matí, a punta d'alba. Els despertava, els vestia, els pentinava i se n'anava. El pastor va decidir alçar-se quan encara era fosc i esperar-la ni que fóra per tornar a veure-li els ulls verds i els cabells rossos. Però sempre s'adormia sense poder-ho evitar, i quan es despertava els fills ja l'esperaven alçats, vestits i pentinats...»

La mare m'explicava aquest relat i jo contemplava complaguda els meus ulls verds i els cabells rossos en l'espill davant del qual ella em pentinava, pacient i complaguda; i jo els comparava amb els seus, verds i rossos també. En acabar el relat, jo sempre li preguntava, amb preocupació: «Si el pare et diu dona d'aigua, tu també desapareixeràs?». La mare somreia i em deia que no, que ella no desapareixeria encara que el pare li diguera mil vegades dona d'aigua...

(Toni Cucarella, *Dones d'aigua, hòmens de fang*, Edicions Bromera, col·lecció «L'Eclèctica» 229, Alzira, 2103)

4. PINZELLADA LINGÜÍSTICA

A saber què devien parlar els valencians neandertals habitants de la cova Negra, més enllà de seqüències fòniques, sons i sorolls foscos com la cova mateixa, segurament guturals, nascuts d'un llenguatge encara no articulat. És a dir, que devien tindre un llenguatge per comunicar i comunicar-se, però no una llengua definida i distintiva.

El que sí sabem tanmateix és que, caçant i fent vida com bonament podien, aquests homínids «de cos robust, mans grans, cap ample, nas pla i celles prominents, amb capacitat cranial superior a la de l'home actual, que poblà Europa i l'oest d'Àsia fa entre cent mil i quaranta mil anys» (Acadèmia Valenciana de la Llengua-AVL, *Diccionari normatiu valencià*-DNV, 2014) es fondrien en un paisatge que encara no havia rebut cap nom: uns llocs per batejar, uns noms per a uns llocs que arreplega la ciència onomàstica, i més concretament la toponímia.

Hi ha qui veu en els topònims fòssils lingüístics i, per descomptat, des d'aquest punt de vista, els topònims s'acosten als fòssils de veritat, i a la cova de la Petxina i a la cova Negra, les quals tenen un significat completament diàfan, clar, com més avall veurem.

Val a dir que la llengua catalana que es parla hui en dia en la zona que visitarem és el valencià meridional, «subdialecte del valencià que es parla al País Valencià, concretament a la Safor, la Costera, la Vall d'Albaida, el Comtat, part de l'Alcoià, la Marina Baixa, la Torre de les Maçanes, la Marina Alta i en les comarques del Xúquer on no es parla apitxat. La pronunciació vocàlica i consonàntica d'aquesta zona se sol prendre més o menys com a estàndard del valencià».

Trets fonètics i morfològics

El nostre valencià meridional presenta, resumidament, els trets fonètics i morfològics següents:

«-Predomini de la variant perifràstica del passat sintètic: *jo aní* > *jo vaig anar*. Excepte a les zones no apitxades de la Ribera i la Safor, i també a alguns pobles de la Marina Baixa.

-Absorció de la i [j] a l'aplec -ix-: ['kaça] (*caixa*) en moltes localitats de la Marina Alta, el Comtat o l'Alcoià.

-L'article plural masculí esdevé “es” davant substantiu començat per consonant: *es bous* i *les vaques*; però pren les formes *els*, *les* davant mots començats per vocal: *els alacantins* i *les alacantines*.

-Conservació dels grups geminats “l·l/tl” o “nn/tn” en contra dels altres subdialectes del valencià. Encara que en molts llocs hi ha els recursos de “rl”, “rn”: *ametla* > [(a)·'mel·la] o [(a)·'mer·la], *vetlar* > [vel·'lar], *cotna* > [con·na] o [cor·na].

-Els pronomes febles es mantenen reforçats, contràriament als altres parlars, fins produir cacofonies. El pronom feble “et” passa a pronunciar-se “el” i el pronom “em” a “en” o “am”. Es mantenen a les dues Marines, la Vall

d'Albaida, la Costera i la Safor els pronoms “mos” (ens) i “vos” reflexius (mo'n anem i aneu-vo'n), contràriament a la resta de comarques meridionals i apitxades que s'han convertit en “se” (se n'anem i aneu-se'n [també a Ontinyent]). A moltes contrades del valencià meridional existeix un recurs molt notable quant a l'expressió “anem-nos-en” que és l'ús de la contracció 'mone o 'némon. (anem-nos-en → anem-mos-en → ane'-mo'n → ane'-mo'n → 'ne-mo'n → 'mo-ne).

-Les “-r” finals solen mantindre's excepte en zones de la Marina Alta i l'Alcoià on són inestables».

Harmonització vocàlica

Pel que fa a l'harmonització vocàlica destaquem, a grans trets, que en el valencià meridional, «com al valencià alacantí, hi ha una harmonia vocàlica generalitzada de l'última síl·laba acabada en “a” > [ɛ] i [ɔ]» (Viquipèdia). Així, dona > [dó·nɔ] i terra > [ˈtɛ·rɛ].

5. PINZELLADA TOPONÍMICA

Tot seguit, per ordre alfabètic, fem un viatge ràpid per alguns dels topònims de les comarques que *xafarem*: la Vall d'Albaida i la Costera, alguns de vells com les pedres, els quals topònims ens confirmen la presència ancestral de la nostra llengua en aquests indrets meravellosos que, si encara no els coneixem, ara tindrem el goig de conèixer:

Alboi

«És un llogaret de 80 hab., agr. al mun. del Genovés (...) Havia pertangut, junt amb el Genovés, a la col·legiata de Xàtiva, però poblat de moriscos, en 27 cases el 1574; llavors es creà El Genovés com a parròquia separada, amb filial *Alboy*; fou senyoriu de nobles des del S. XVII, passant després al comte de Ròtova» (Joan Coromines, *Onomasticon Cataloniae*, Curial Edicions Catalanes, VIII volums, Barcelona, 1989-1997).

Arcaetes d'Alboi i aqüeducte de Sant Antoni

«La cova Negra, declarada Bé d'Interés Cultural, constitueix un jaciment en el context de la Prehistòria europea bàsic per a explicar el món de l'home de Neanderthal i la cultura musterià. Un altre dels elements patrimonials importants existents en el paratge és la canalització medieval que el recorre en tota la seua extensió i que conduïa l'aigua del brollador de Bellús fins a la ciutat de Xàtiva. Es van construir galeries o aqüeductes, entre els quals destaquen per la seua singularitat les *Arcaetes d'Alboi* i l'aqüeducte de Sant Antoni» (Viquipèdia).

Bellús

«La primera data en què em consta la forma del nom, és d'un text molt interessant per a l'antiga vida del poble. Un ms. De l'Alcorà, conservat a la Biblioteca de Munic porta en àrab la subscripció datada a. 1518 H. 924: "*fi B [a]ilus min ṭac a Šâtiba wa-mulk Balänsija*" o sigui "a Bellús del districte de Xàtiva i Regne de València"..."» (Joan Coromines, *Onomasticon Cataloniae*...).

Benigànim

«Etim.: de l'àrab banī ġanim, "fills de Gànim" (nom propi). *Ibn Gànim* era governador de Córdova [sic] a la darrerria del segle IX» (Alcover-Moll, *Diccionari català-valencià-Balear-DCVB*).

Casa de la Llum

«La utilització de l'espai de l'estret de les Aigües i l'explotació dels seus recursos ha arribat fins a l'època industrial, de la Casa de la Llum, instal·lació destinada a la producció d'electricitat mitjançant l'aprofitament de la força de l'aigua estancada riu amunt» (*Viquipèdia*).

Cova de la Petxina

Segurament deu el nom a les seues característiques morfològiques: des de la senda estant, aquesta cova del terme de Bellús se'ns presenta als ulls en forma de closca oberta, talment com la d'aquest mol·lusc.

Cova Negra

Perfecta conjunció del genèric 'cova' i l'específic 'Negra', de nom i adjectiu, ideal per a una cova prehistòrica fosca a causa del fum del foc de les fogueres, negra de veritat, com podrem comprovar des de la senda i en tornant a casa a cavall del tren.

Estret de les Aigües

«El valor paisatgístic d'aquest enclavament és molt elevat, i s'accentua el seu interès en tractar-se d'un estret congost encaixat en els contraforts de la serra Grossa. La senda existent al llarg d'aquest tram del riu constitueix un bon lloc d'observació, des del qual pot obtenir-se una bona perspectiva de tota la conca visual del paratge» (*Viquipèdia*).

Neandertal

«El nom “neandertal” deriva del de Neanderthal, una petita vall situada al territori de les ciutats d'Erkrath i Mettmann, entre Düsseldorf i Wuppertal (Alemanya). Al mes d'agost del 1856, en el marc de l'explotació d'una pedrera, uns obrers buidaren una petita cavitat d'aquesta vall, la cova de Feldhofer. Hi descobriren esquelets i un fragment de crani que enviaren a Johann Carl Fuhlrott, institutor d'Elberfeld i apassionat per la història natural. Per una curiosa coincidència, el topònim Neandertal significa “vall de l'home nou”. El nom de *Neander* havia estat donat a aquesta vall (*thal*, en alemany, és vall) en honor

de Joachim Neumann (1650-1680), anomenat també Joachim Neander...» (*Viquipèdia*).

Penya de l'Esventador

Cingle no massa alt però ben enlairat (258 m) que, com la cosa més natural del món, sempre vigilant (com ho fa el Benicadell) tot just dalt del riu, rep i esventa alhora, això és un dir, tots els vents del món.

Riu d'Albaida

«El riu Albaida (de l'àrab البيضاء al-baīdà', “la blanca”) és un afluent del Xúquer per la dreta. Naix a la falda de la serra del Benicadell, al sud de la Vall d'Albaida, al paratge conegut com a font de Fontanars, al terme municipal d'Albaida, i d'ací li ve el nom. Travessa de sud a nord la comarca de la Vall d'Albaida, passa per Albaida i entra a la Costera i la Ribera Alta, on desguassa al Xúquer aigües amunt d'Alberic i de Castelló de la Ribera (“la gola” o “el trencall”). El seu traçat és curvilini a causa de la presència de nombrosos accidents geogràfics que ha d'esquivar (cova Negra, Ambastida, el Puig, l'alt de Requena, etc.). Entra en la comarca de la Costera travessant la serra Grossa pel paratge de l'estret de les Aigües. Té una longitud de 52,3 km i els seus afluents principals són el riu Clariano (riu d'Ontinyent), el riu de Missena i el Cànyles» (*Viquipèdia*, adaptat).

Veg. Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL). *Corpus toponímic valencià*, 2 volums, 2009 (Bellús, Benigànim, el Genovés-Alboi, Xàtiva).

Josep Sanchis Carbonell

Centre d'Autoaprenentatge de Llengües (CAL) del CPFFA Sant Carles.

Enguany el CPFPA Sant Carles va visitar durant la setmana cultural l'Estret de les Aigües. A banda de la Cova Negra i altres indrets (com la Cova de la Petxina) on s'han trobat restes de l'Home de Neanderthal, poguérem vore les anomenades Arcadetes d'Alboi. Potser hom haja sentit dir això de "Xàtiva, la ciutat de les 1000 fonts". L'explicació, en part, es troba en les dues canalitzacions d'aigua per a ús domèstic de què disposava Xàtiva, el Canal de la Vila i el Canal de Bellús, que foren construïts durant l'Edat Mitjana i de les quals forma part l'aqüeducte conegut com les *Arcadetes*. Aquesta doble canalització d'aigua per a usos domèstics era molt infreqüent a l'època i assortia sobradament d'aigua a Xàtiva.

Especialment colpidor és el Canal de Bellús el qual, malgrat la creença popular, no té res a vore amb els musulmans. Amb l'arribada de Jaume I i els repobladors majoritàriament catalans al segle XII es construí una sèquia per a usos agrícoles. Aquesta es va ampliar a finals del segle XIV per tal d'arribar fins a la ciutat i amb l'ampliació de la muralla que es va fer assortir d'aigua a les fonts de la part més baixa. Però a causa d'una avinguda del riu Albaida el 1406 i les destrosses que ocasionà, el 1422.

Malgrat la situació d'abandonament actual, es tracta d'una obra d'enginyeria sorprenent per a l'època: uns 10 km de canalització d'aigua per a ús domèstic. En realitat és una canonada, és a dir, una sèrie de tubs de ceràmica encastats que transporten l'aigua baix terra. Al llarg del traçat hi ha una sèrie de registres que permeten encara observar la canonada subterrània. Per salvar els desnivells es construïren alguns ponts el més important dels quals són les Arcadetes d'Alboi, que, malgrat el nom, són en realitat uns imponents arcs gòtics de pedra. Aquest tipus de construccions no s'havien vist des de l'època dels romans (cal tindre present que la capacitat de treballar la pedra s'havia anat perdent a poc a poc després de la caiguda de l'Imperi Romà i no es va recuperar fins l'arribada del romànic i, sobretot, del gòtic). I es podria dir que no es va tornar a vore fins als nostres dies. De fet la canalització estava tan ben feta que va estar en funcionament fins a mitjans del segle XX. Per a entendre com fou possible això cal tindre present que aleshores la Confederació Catalanoaragonesa era la principal potència de la Mediterrània. A més, el regne català de València estava agafant el relleu del Principat en el lideratge de la Corona i Xàtiva era la ciutat valenciana de més pes després de la capital. De fet, era la capital de la Governació dellà de Xúquer que equivalia a les actuals Comarques Centrals. El seus termes particular i general, que equivalien, en part, al municipi actual, era molt més extensos que ara i abastaven pobles de la Costera, la Vall d'Albaida, la Ribera Alta que tributaven a Xàtiva. De fet, actualment Xàtiva encara és la ciutat amb més enclavaments fora del seu terme municipal (alguns en la Vall d'Albaida) de tot l'Estat Espanyol. Aquests enclavaments són les restes del seu antic terme medieval. Això explica que Xàtiva poguera crear canalitzacions per portar aigua des de Bellús, a la Vall d'Albaida, o des les Santes a l'Alcúdia de Crespins, ja que es trobaven dins del seu terme "municipal". Uns anys després de la construcció de les Arcadetes d'Alboi, els Borja xativins arribarien al papat. Xàtiva i la Confederació Catalanoaragonesa estaven aleshores en ple esplendor, però a partir de 1707, després de l'extermini de Xàtiva, aquesta ja no tornaria a ser la que fou. El seu terme fou fragmentat i l'antiga Governació dellà del Xúquer també i, exceptuant un breu període, al segle XIX, amb la província de Xàtiva, no tornà a existir. Les Arcadetes d'Alboi són un testimoni d'aquesta època.

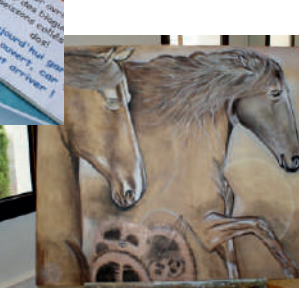

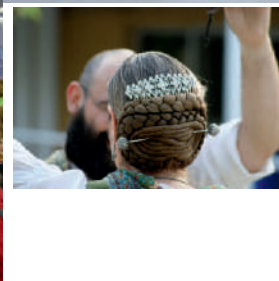
exposició tallers: ceràmica, pintura i patchwork

SEMPRE ENS QUEDARÀ DUBLÍN

L'estiu arribava a la seua fi. Les llargues jornades laborals al bar, les eixides nocturnes amb els amics, els dies de 24 hores, les contínues discussions a casa; tot això el va fer aturar-se un minut i pensar que el seu cos ja no podia aguantar més, que aquest no era el camí.

Es mirava al mirall i no es reconeixia, pensava en tot el que havia fet i als llocs on hi havia anat durant els últims mesos d'estiu i només li venia al cap la paraula fàstic. Tenia clar que no volia continuar en el món de la nit, i que les opcions de treballar com a auxiliar d'infermeria, titol que recentment havia obtingut, eren remotes.

L'actual situació del país no deixava dubtes que el canvi de vida que necessitava, era el que molts ciutadans ja havien emprés: emigrar a un altre país a la recerca d'un nou lloc de treball i d'unes possibilitats que ací se li negaven. En aquest punt la decisió semblava clara, i només depenia de pensar a quin país li agradaria anar, o més bé, en quin país podria trobar aquest canvi de vida, de gent i de cultura que necessitava.

Tenia alguns coneguts que ja havien emprés aquest viatge, i com en el cas de la seua amiga Maria, Londres era una de les opcions que més li cridava l'atenció. Juntament amb Londres, estava Dublín. També un parell de xics que havien treballat amb ella havien seleccionat aquesta opció. Després de parlar amb ells, i davant les facilitats i consells que li van donar, i més encara, quan Maria, a qui considerava la seua amiga, a penes li havia contestat a un parell de e-mails normalment amb evasives; va tenir clar que la ciutat escollida seria Dublín.

Eren mitjans de setembre, i la seua idea era preparar el viatge per arribar a mitjans d'octubre a Irlanda. Per davant tenia intenses jornades en les quals havia d'anar acomiadant-se dels seus companys de treball, dels seus amics, i sobretot, i malgrat les males relacions familiars, dels seus pares i del seu germà, que havien de fer-se a la idea que anava a començar una nova vida.

Era el seu primer viatge amb avió, i malgrat els comiats, l'última abraçada del seu pare abans del control d'equipatges, i de la impressió que aquell gegant amb ales li va causar, els nervis no es van apoderar d'ella. Més aviat tot al contrari, va gaudir d'aquell moment de l'enlairament i d'aquella nova sensació que mai havia experimentat.

Com no podia ser menys Dublín la va rebre amb una fina pluja i una temperatura més pròpia del mes de gener que de les dates en què estaven. Només tenia una adreça a la butxaca, la de Pau, un altre xic de la seua mateixa ciutat que es va brindar a allotjar-la, almenys durant els primers dies en els quals trobara un hotel o una casa compartida des d'on iniciar la seua recerca d'ocupació.

De l'idioma, millor ni parlar-ne, pensava ella. El seu nivell d'anglès era tan bàsic, com el de tants altres que s'inicien en una aventura així, però el seu temor principal, en aquestes primeres hores, era intentar arribar al seu destí, sense haver de parlar o tractar d'entendre qualsevol dels habitants d'aquella ciutat. Afotunadament va aconseguir enllaçar els diferents mitjans de transport que va haver d'utilitzar a l'eixida de l'aeroport fins arribar a la casa de Diego.

Espanyols, irlandesos, i polonesos compartien habitacions en aquell pis. El seu primer pensament va ser que ja estava en un lloc segur, i des del qual podria començar a posar sentit al seu futur. Era dilluns i per davant tenia una intensa setmana plena de tasques. Papers, visats de treball, escoles d'anglès, agències de treball, a tots aquests llocs havia d'anar en primer lloc per intentar, com més aviat millor, trobar aquest treball que li permetera fer la seua vida sense la necessitat d'estar a expenses de la caritat de la gent que l'havia acollida des de la seua arribada.

El més comú seria treballar com a au pair. Hi havia una gran quantitat d'ofertes, i només es tractava d'escollir la més atractiva, la que li permetera treballar i estudiar alhora, per anar coneixent l'idioma. Idioma que des de la segona setmana, va començar a practicar en una escola que tenia cursos intensius que començaven gairebé cada setmana. I així, quasi sense adonar-se'n, van passar les tres primeres setmanes, entre llargues classes d'anglès, cerques d'ocupació i com no, les primeres festes als típics pubs irlandesos.

A punt de complir-se un mes de la seua arribada, i després d'estar una setmana a casa de Pau, s'havia traslladat a un hotel que li havien recomanat, on la llista d'amics i nacionalitats no deixava de créixer. Ara eren brasilers i italians amb els que més es relacionava, també amb tres xiques espanyoles que, com ella, tot just feia dues setmanes que havien arribat a la ciutat.

El Road Hostel, va ser el lloc on tot va començar a prendre sentit, i on va començar a sentir la nova vida que ja havia començat a viure. Com és típic en aquestes circumstàncies, les eixides nocturnes havien propiciat una sèrie de trobades, que en el cas de Jarek havien estat més habituals. Així, i just quan ja començava a dominar l'idioma com per trobar una feina, deixava l'hotel per anar a viure a casa d'aquest fornit, i guapo xic hongarés.

Jarek treballava de personal deseguretat en una farmàcia propera a l'hotel i era un habitual dels dimarts a la nit al Dicey's, aquest pub on els nouvinguts, acudien a prendre les seues primeres pintes de cervesa.

Van ser dos intensos mesos amb Jarek, en els quals es va amarar de l'argot de l'idioma, i va poder practicar quasi diàriament l'anglès, que era l'única forma de comunicar-se amb ell. La vida transcorria entre les classes d'anglès, els menjars amb els italians en l'hotel, les vesprades al Dicey's i les nits a casa de Jarek. I així va arribar Nadal, i amb el millor regal possible de la mà del Pare Noel: una ocupació de au pair en un barri als afores de Dublín.

Com ja havia previst i a pesar de les dates, Nadal no suposaria la tornada a casa. Trucades d'Skype, i whatsapp va ser tot el contacte que va tenir amb la seua família en tan entranyables dies.

Per contra, com ella, molts altres amics no havien tornat als seus països, de manera que els dies de Nadal i cap d'Any, no va manca el bon ambient en els diferents àpats i festes que es van organitzar.

Ella, com a bona representant de la seua terra, va portar el típic pernil i l'embotit del seu poble així com unes ampolles d'un licor casolà que li van fer arribar els seus pares uns dies abans.

Semblava que la seua vida començava a tenir sentit, que estava feliç i que el treball al qual s'incorporaria després de Cap d'Any, la faria sentir que tot anava tal com havia somiat. Darrere deixava aquest dur estiu i aquests dies en què es va sentir com l'última i més menyspreable persona sobre la faç de la terra.

Però quan creus que tot va bé, sempre hi ha alguna cosa que et desconcentra. I en el cas de Neus va ser la gelosia de Jarek. Malgrat tantes eixides nocturnes, i de tanta gent amb qui es relacionava, ella havia estat fidel a Jarek, li tenia moltíssima estima per tot el que havia fet per ella i no podia pensar que les coses anaren malament. Però ell era molt gelós, i sempre que estaven junts al pub començaven petites discussions que acabaven traslladant al pis, una vegada se n'anaven al llit. Això juntament amb el cansament de Neus a causa de les seues jornades de huit hores cuidant dos nens d'un i tres anys, van fer que la relació anara deteriorant-se.

En aquells temps, ella ja portava quatre mesos a la ciutat, i se sentia bastant independent, no necessitava res ni ningú. I així va ser com a finals del mes de gener va posar fi a la seua relació amb el fornit hongarès. Si bé va ser un final cordial, i sense remordiments, de vegades havia de posar distància entre ells quan Jarek, encara enamorat d'ella, li proposava tornar-ho a intentar.

A partir d'aquest moment i ja fins al final de la seua estada a Dublín; abans de tornar a la seua ciutat per vacances, l'hotel seria sa casa i hi trobaria l'afecte i la calor que necessitava per seguir gaudint d'aquella nova etapa. En aquest moment, i amb la rutina d'algú que ja s'ha adaptat a una nova ciutat, entrava en competició Manel, un xic del seu poble amb qui havia mantingut una bonica amistat un any enrere, i amb qui últimament conversava pràcticament tots els dies per skype.

Si bé, tots dos sabien que aquesta amistat podria haver anat més enllà, la distància que els separava i les vides que portava cadascú, no els permetia passar més agradables i llargues estones de conversa, somriures i anècdotes que amb el pas dels dies es van convertir en gestos de complicitat.

Mentrestant, Neus, es deixava portar per aquells dies i nits en què cadascuna de les seues amistats prenien camins diferents. Van ser moments que marcarien el seu futur, amistats com la de Gianluca que entraria en el seu cor per mai més eixir-ne, i convicències amb una família autòctona i els seus fills menuts, que li van suposar un creixement personal i cultural com mai havia experimentat fins llavors.

Però en qualsevol història que escrivim, sempre hi ha un final, o bé un punt i seguit com seria el cas de Neus. Les seues sensacions eren bones, era feliç a la feina i ja estava planejant l'estiu per saber quan podria tornar a Espanya a visitar la seua família, i quan estaria a Dublín per continuar amb la seua vida. El que no podia controlar era la sensació d'afecte, cada vegada major, envers Josep. Tot just la setmana que tenia previst tornar a la seua ciutat, havien quedat de veure's, i parlar, cara a cara, de tot el que a través d'una petita càmera s'havien dit, i de la por que pogués sorgir una atracció entre ells no es podia dissimular.

I és així com ella va recuperar la seua vida, amb la valentia d'una decisió, amb la capacitat d'aturar-se i pensar per quin camí estava portant la seua vida, amb les ganes de fer-li un canvi radical. És així com, a dia d'avui, ella pot dir que és feliç, que se sent capacitada per afrontar els reptes que se li posen per davant, i que només és qüestió d'afrontar-los amb coratge, el qual va tenir ella i el que espera el segueixa acompanyant durant molts anys més.

Si Neus segueix a Dublín, si va tornar a Espanya i el seu cor va voler que Josep entrés a dins... només ella és capaç de desvetllar aquest misteri.

Paula Francés Jaime
JQCV Mitjà Vesprada

exposició dia de la dona treballadora

We Can Do It!

Montserrat
Roig

Hanna
Arendt

Olympe de
Gouges

Simone de
Beauvoir

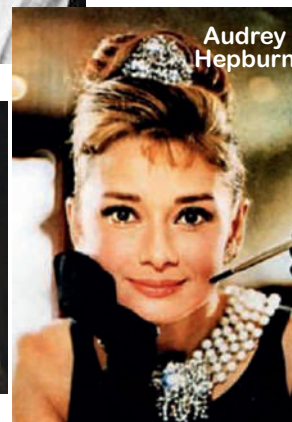
Amelia
Earhart

Valentina
Tereshkova

Mary
Wollstonecraft

Audrey
Hepburn

I tant que podem!

...i moltes més

CENTRE PÚBLIC
SANT CARLES
DE FORMACIÓ DE
PERSONES ADULTES
O N T I N Y E N T